

Мамлакатимизда мустақилликнинг илк йилларидан бошлаб инсон ва унинг манфаатларига олий қадрият деб эътибор берилади. Республикаимизда кенг қўламли ислоҳотларни амалга оширишда муҳтарам Юртбошимизнинг “Ислоҳот – ислоҳот учун эмас, аввало, инсон учун” деган теран маъноли сўзларининг асосий қоида ва тамойил қилиб белги-лангани бу борада муҳим аҳамият касб этмоқда.

Усмонхон АЛИМОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий

РИЗҚ ЙЎЛИНИ ОЧУВЧИЛАР

Алоҳ таоло инсонни барча жонзотлардан азизу мукаррам айлади. У Ер юзида яшаши учун зарур бўлган барча нарсаларни муҳайё этди. Сувни осмондан ёғдирди ва у билан ҳамма жонзот ва набототга ҳаёт берди:

“У осмондан сизлар учун ундан ичимлик бўладиган сувни (ёмғирни) ёғдирган зотдир. (Хайвонларингизни) боқадиган гиёҳлар ўша сувдан (суғорилур). У сизлар учун ўша (сув) билан (турли) экинларни, зайтун, хурмо, узум ва барча меваларни ундирур. Албатта, бунда тафаккур қиладиган кишилар учун аломат бордир” (Наҳл, 10-11).

Жумладан, ўсимлик олами ҳам бизга берилган улуғ неъматлардан бири, усиз ер юзида ҳаётни тасаввур этиб бўлмайди.

Дехқончилик ва зироат улуғ ва фазилатли амалдир. Юртимизнинг кўп жойларида айниқса, қишлоқларда яшовчи ҳар бир инсонга моддий фаровонликнинг асосларидан бири бу – дехқончилик экани яхши маълум. Қишлоқ аҳли ўзининг фидокорона меҳнати билан Ватанимиз бойлигига бойлик қўшиш, халқимиз ҳаёти учун зарур бўлган барча қишлоқ хўжалиги ва чорвачилик маҳсулотларини етказиб, бозорларимизни тўкин-сочин қилишга катта ҳисса қўшиб келмоқда.

Ҳақиқатан ҳам, халқимизнинг ризку рўзи, насибаси, дастурхонимиз тўкинлиги дехқонларимизнинг фидокорона меҳнати, улар етиштирадиган ҳосилнинг мўллиги ва салмоғига боғлиқ.

Дехқончилик ҳаёт таянчи ва устунидир. Шунинг учун ҳам ота-боболаримиз, улуғ алломаларимиз дехқончилик қилиб, сўлим боғу роғлар яратишга чақирганлар.

Биргина мисол, Соҳибкирон Амир Темура бобомиз ана шундай анъаналаримизга амал қилиб, Самарқанд ҳудудида Боғишамол, Боғимайдон, Боғи баланд каби кўплаб боғлар барпо этганлар, фарзандларини ҳам шундай эзгу ишларга чақирганлар.

Яна улуғ аждодимиз Алишер Навоий дехқон эрта баҳорда ерга уруғ қадар экан, шу билан гўё ризқ йўлини очгандек бўлади, деб бободехқоннинг меҳнатига жуда катта баҳо берганлар. Чиндан ҳам, дехқон, фермерлар ризқ йўлини очувчилар, элу юртга кут-барака келтирувчилардир.

Мустақиллик йиллари муҳтарам Юртбошимиз раҳбарлигида дехқон ва фермерларимиз фаолиятига катта эътибор берилди. Бугун мамлакатимиз иқтисодиётида эришилаётган ютуқлар ана шу эътибор самарасидир.

Давоми 5-бетда »»»

ЯХШИ ГУМОНДА БЎЛИШ

Гўзал фазилатлардан бири бошқалар тўғрисида ёмон гумондан сақланишдир. Кишилар бир-бирларига нисбатан яхши ўйда, очик юзли бўлишлари лозим.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **“Эй мўминлар! Кўп гумон(лар)дан четланинглар! Чунки баъзи гумон(лар) гунохдир...”** (*Хужурот сураси, 12-оят мазмуни*).

Расулulloҳ (алайҳиссалом) бундай деганлар: **“Ёмон гумон хато хулоса ва қарорлар чиқаришга сабабдир”**.

Бировдан айб ва нуқсон қидириб, уни ошкор этиш гуноҳ. Ёмон гумон билан йиғилган маълумотларни Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) **“Энг ёлғон сўз”** деганлар.

Киши доим Аллоҳ таолодан яхшилик умид қилиб, Унинг фазлини ўйлаши керак. Қудсий ҳадисда: **“Бандам мен ҳақимда қандай ўйласа, Мен унга шундай муносабатда бўламан”**, дейилган.

Мўмин киши бошқаларда ёмон ўй қолдирадиган ишлардан ҳам сақланиши лозим. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) эътикофда бўлганларида хузурларига София онамиз (розийаллоҳу анҳо) келади. Расулulloҳ (алайҳиссалом) уни қоронғи тунда кузатишга чиққанларида, у ердан ўтиб кетаётган бир гуруҳ саҳобалар салом беришади. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) уларга София онамизни (розийаллоҳу анҳо) кўрсатиб: **“Бу хотиним Софиядур”**, дейдилар. Саҳобалар ҳайратга тушиб: **“Эй Аллоҳнинг расули, бизни сиз ҳақингизда ёмон ўйлашдан Аллоҳ сақласин”**, дейишганида у зот: **“Шайтон одамнинг қон томирларида юривчидир, ким ҳам унинг васвасидан омонда бўлиши мумкин”**, дейдилар.

Кўп фитна-фасод инсон ичидаги ёмон ўй-хаёллар асосида пайдо бўлади. Демак, доимо тўғри фикрда бўлиш ва яхши ният қилиш лозим. Шунда қалб хотиржам тортади, кўнгилни илиқлик эгаллайди ва ҳар иш, ҳар ҳолатдан одам яхши ибрат оладиган бўлади.

Зокиржон ШАРИФОВ,

Тошкент Ислам институти катта ўқитувчиси

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир хайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ

Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Ҳайдархон ЙЎЛДОШХЎҲАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК

Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(*Бош муҳаррир ўринбосари*)
Муҳтарама УЛУҒОВА
(*Маъсул котиб*)
Аҳмад МУҲАММАД

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўўли

Саҳифаловчи

Баҳром ИКРОМОВ

Матни

Раҳима КАРИМЖОН кизи
терди.

Манзилимиз:

100069 Тошкент шаҳри
Заркайнар 18-берк кўча 47а-ўй;
Тел: 240-45-62, 240-05-19, 227-34-30.
Интернет сайтими: www.hidoyat.uz
Интернет почтаими: hidoyat_jurnali@mail.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2011 йил 25 мартда рухсат берилди.
Босмаҳонага 2011 йил 28 мартда топширилди.
Қоғоз бичими 60x841/8. Адади 43.500 нусха.
1561-сон буюртма. «Sharq» нашриёт-матбаа
аксиядорлик компаниясида босилди.

Кўлэзмалар қайтарилмайди.

*Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назари-
дан фарқ қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос
ва рақамлар учун муаллиф масъул. Хат юборилган-
нида исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин. Мақолалар
қўчириб босилса ёки иқтибос олинса, «Ҳидоят»дан
олингани кўрсатилиши шарт.*

МУНДАРИЖА

Мустақилликнинг 20 йиллиги	
Усмонхон АЛИМОВ	
Ризқ йўлини очувчилар	1
Таянч нуқта	
Зокиржон ШАРИФОВ	
Яхши гумонда бўлиш	2
Тафсир	
Бадриддин РАҲИМОВ	
Сўрасангиз, Аллоҳдан сўранг	4
Ҳадис шарҳи	
Барчангиз Менга муҳтожсиз!	6
Масала	
Бир савол сўрасам	7
Кичик бизнес ва тадбиркорлик йили	
Иззатилло ТУРҒУНОВ	
Бешикни Шахрихондан олинг	11
Илм масканларида	
Жалолиддин НУРИДДИНОВ	
Қорилар мусобақаси	12
Яхшиликка чақириш	
Содиқ НОСИР	
Ният амалдан гўзалдир	13
Аёллар саҳифаси	
Мухтарама МУҲАММАДХОН қизи	
Яна баҳор келди	14
Олисларга саёҳат	
Аҳмад ТУРСУН	
Чили Республикаси	16
Тафаккур	
Зебунисо ҲУСАЙН	
Яхшиликлар калити	18
Бир оят шарҳи	
Муҳаммадназар ҚАЮМОВ	
Эзгуликка шошилинг	19
Ўлкамизни ўрганамиз	
Суюндик МУСТАФОЕВ	
Саҳобалар номи билан аталган жойлар	20
Ибратли ҳикоялар	
Тупроқ каби бўл	21
Шеърят	
Мўмин АВАЗ	
Ўзингга эл дардин мудом эп кўргин	24
Баходир ҚУЧҚОР ўғли	
Ҳар қадамни ўйлаб бос	25
Бугуннинг гапи	
Аҳмад МУҲАММАД	
Ечим ақида софлигида	26
Долзарб мавзу	
Абдуллоҳ УЛУҒХЎЖАЕВ	
Яхшиликдан йироқ кимсалар	28
Рангин туйғулар	
Зумрад ФОЗИЛЖОН қизи	
Кўклам кўнглимизда яшасин	29
Тиббиёт бурчаги	
Шариф ХОЛМУРОД	
Ковок ёғи хосиятлари	31
Масжидларимиз	
Фазлиддин МУХТОРОВ	
“Ҳазрати имом” жоме масжиди	

Саҳобалар ҳаёти

Абдурахмон РАЪФАТ ПОШО

САЪД ИБН АБУ ВАҚҚОС

8

Шаҳар битганидан кейин хоҳлаганларга у ерга кўчиб ўтиш, хоҳламаганларга Мадоинда қолиш таклиф қилинди. Худди ўша йили Басрани куриш ҳам бошланди. Шундай қилиб, Саъд ибн Абу Ваққос ишбошилигида икки машҳур шаҳарга асос солинди.

Ёмонликдан қайтариш

Абдуллоҳ ШОКИРОВ

ТЎҒРИ ЯШАШГА
НИМА ЕТСИН

Кейинчалик ҳар қандай нопок йўллар билан топилган даромадни «сухт» дейиш одат бўлган (*Тантовий*. «*Ат-Тафсир ал-васит*»). Араблар бу сўзни қўллайдиган ўринларда биз «нопок» сўзини ишлатамиз.

10

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Покистонда анжуман

Покистон пойтахти Исломобод шаҳрида “Пайғамбар йўли” номли илмий анжуман бўлиб ўтди. Анжуманни Покистон “Исломоовози” ташкилоти Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳаётини ўрганиш мақсадида ташкил этди.

22

Машҳур қорилар

Аҳмадхон РАШИДОВ

ҚУРЪОН ИЛМИ УСТОЗИ

Ибн Ҳалликон бундай дейди: “Шотибий беҳуда, бефойда ва ортиқча гапирмасди, фақат зарурат юзасидан сўралган нарсага жавоб берарди. У киши бемор бўлиб қолса, касаллиги ҳақида ҳеч кимга шикоят қилмас ва сездирмасди...”

30

«Инсонга зарар етганида, ётган ҳолда ё ўтириб ёки тик туриб ҳам Бизга илтижо қилади. Ундан зарарини кетказганимизда эса, гўё етган зараридан Бизга дуо қилмагандек кетаверади. Мана шу тарзда исрофчи (тажовузкор)ларга қилмишлари зийнатли (чиройли) қилиб қўйилди» (Юнус, 12).

СЎРАСАНГИЗ, АЛЛОҲДАН СЎРАНГ

Инсон (имони заиф экан) бошига қийинчилик тушса, дардга чалинса, бетоқат бўлади. Халос бўлиш йўлларини ахтаради, ҳеч бир чора фойда бермагач, қийинчиликни кетказишни ёки дарддан халос қилишни сўраб, кечаю кундуз Яратганга илтижо қила бошлайди. Аллоҳ таоло қалбдан қилинган илтижоларни қабул қилувчи Зот. Дуолари қабул бўлиб, қийинчилик ё дарддан халос бўлгач эса, баъзилар гўё етган зараридан Аллоҳ таолога илтижо қилмагандай кетаверади. Яъни, Яратганни унутади ва такаббурлик қилади. Чунки, **«...Мана шу тарзда исрофчи (тажовузкор)ларга қилмишлари зийнатли (чиройли) қилиб қўйилди» (Юнус, 12).**

Зумар сураси 49-оятда бундай дейилган: **«Инсонга бирор зиён етса, Бизга илтижо қилади. Сўнгра Биз хузуримиздан унга бирор неъмат ато этсак, у, “шубҳасиз, бу (неъмат) мендаги илм сабабли берилди”, дер.**

Йўқ, у синовдир. Лекин уларнинг аксарияти (бунинг синов эканини) билмаслар».

Имом Табарий бу оятни бундай тафсир қилган: Аллоҳ таоло марҳамат қилади: “Агар инсонга зарар етса, Аллоҳ таолога ёлвориб илтижо қилади. Зарари ўрнига фойда, касаллиги ўрнига саломатлик бериб ҳолатини енгиллатса, Аллоҳ таоло фойда ва саломатликни “амалимдан рози бўлгани, мени уларга муносиблигимни билгани учун берди”, дейди. Аслида, унга зарардан кейин берилган фойда, касалликдан сўнг қайтарилган саломатлик синовдир. Лекин кўплар жохиллиги ва фикрларининг хатолиги учун буни билмайди.

Аммо Аллоҳ таоло кимга ҳидоят, тўғрилиқ, тавфиқ ва онг берган бўлса, улар мазкур ҳолда сабабларни ахтариш билан бир вақтда Аллоҳ таолога илтижо қиладилар. **«...айнан ўшаларга мағфират ва катта мукофот бордир» (Ҳуд, 11).** Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганлар: “Мўмин кишининг ҳолига хурсанд бўласан. Аллоҳ таоло унга нима қазо қилса, яхшилик бўлади. Агар унга ғам етса сабр қилади, бу унга яхшилик бўлади, агар унга хурсандчилик етса шукр қилади, бу ҳам унга яхшилик бўлади”.

Демак, инсон доимо Аллоҳ талодан яхшиликларга эриштиришини, ёмонликлардан паноҳ беришини сўраши керак.

*Ибн Касир, Табарий тафсирлари асосида
Бадриддин РАҲИМОВ
тайёрлади.*

РИЗҚ ЙЎЛИНИ ОЧУВЧИЛАР

Давоми бошланиши 2 бетда ▶▶

Аллоҳ таоло деҳқончилик орқали етиштириладиган ҳосил ва меваларни инсонларга ризқ қилиб берган экан, киши ўз ризқиға фарқсиз муносабатда бўлиши мумкин эмас. Албатта, деҳқончилик соҳасида олинадиган ҳосил ёки ризқ-рўз инсоннинг меҳнати, унинг омилкорлик фазилатларига ҳар томонлама боғлиқ. Шунинг учун ҳам ҳар бир мусулмон киши дунё ободлигини охираат ободлиги билан узвий боғлаши, юртининг ҳар бир гўшаси фаровон бўлиши йўлида чин ихлос билан меҳнат қилиши фарздир. Бу кишилар дағи энг яхши фазилатлардандир.

Маълумки, бу йил Ватанимиз мустақиллигининг 20 йиллик санасини катта байрам қиламиз. Ушбу улуғ айёмни муносиб кутиб олиш учун юртимизда кенг кўламдаги тайёргарлик ишлари бошлаб юборилган. Шундай хайрли ишлардан бири ўлкамизни янада обод ва кўркам қилишдир.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси ва унинг тасарруфидаги барча масжидлар ҳамда ўқув юртлари мустақилликнинг 20 йиллик тўйига 20 тадан кўчат ўтказиш ташаббусига қўшилиб, дарахт экиш ишларини бошлаб юборишди. Бу эзгу ишга меҳнатсевар халқимиз ўз ҳиссасини кўшади, деган умиддамиз.

Зеро, Ҳақ таоло шундай марҳамат қилади: **“Ишлангиз! Албатта, Аллоҳ, Расули ва мўминлар ишларингизни кўражаклар. Шунингдек, албатта, ғойиб ва ошқора (ишлар) ни билувчи (зот) ҳузурига қайтарилурсиз. Бас, (ўшанда) сизларга қилган ишларингиз хабарини берур”** (Тавба, 105).

Дунёда ҳар бир мамлакат, ҳар бир халқнинг миллий ва диний байрам кунлари бўлади. Шу жумладан, бизнинг диёримиз мустақил Ўзбекистон халқининг ҳам қатор байрамлари бор, ҳар йили улар тантанали равишда ўтказиб борилади. Худди шундай миллий байрамларимиздан бири Наврўздир.

Наврўз баҳорга саломат етганимиз ҳамда ерга уруғ экадиган вақт бўлгани муносабати нишонланадиган тадбир ҳисобланади.

Диёримизнинг меҳнаткаш бободеҳқонлари ерларни экишга ўз вақтида тайёрлаб, имон-этиқод ва ихлос билан кут-барака уруғларини қадашни бошлаб юбордилар. Уларнинг ҳалол меҳнатлари, касб-корлари, иншааллоҳ, самарасиз қолмайди. Зеро, жаноби Пайгамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) марҳамат қилиб: “Бир киши бирор бир дарахт экса, Аллоҳ таоло экилган дарахт берган ҳосил эвазига кўплаб ажру савоблар ато этади”, деганлар.

Юртбошимиз таклифи билан 2011 йил “Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили” деб аталди. Ўтган йилларда халқимизнинг саломатлиги, таълим-тарбияси устувор вазифалардан бири этиб белгиланган эди. Жорий йилимизда эса мамлакатимиз иқтисодиёти, хоссатан, кичик бизнес, хусусий тадбиркорлик долзарб масала сифатида кун тартибига кўйилди.

Ота-боболаримиз азалдан ёш авлодни ҳалол меҳнат, касб-ҳунар билан тарбия қилган. Оилани беминнат ризқ-насиба билан таъминлаш, яшаб турган ҳовли-жойи, маҳаллани обод қилишнинг йўли ҳақиқий тадбиркорлик бўлиб келган.

Юртимизда баҳор нафаси уфуриб, ризқ-рўзимиз бунёдкори бўлган деҳқонларимиз янги меҳнат мавсумига тайёргарлик кўраётган, ўзлари учун янги-янги режаларни белгилаб олаётган шу файзли кунларда, аввало, Яратгандан бу йилги деҳқончилик мавсуми кутли-баракали бўлишини, халқимизнинг ризқу насибасини зиёда қилишини сўраймиз. Деҳқонларимиз, фермерларимиз жорий йил ҳам ғалла, пахта, мева-сабзавот, пилла ва чорвадан, умуман, ердан ундириладиган барча ризқимиз неъматларидан мўл ҳосил етиштирсинлар. Ватанимиз, эл-юртимиз олдида ёруғ юз билан Мустақиллигимизнинг 20 йиллик улуғ байрамига муносиб совғалар билан борсинлар.

Яратгандан маҳаллаларимиз, далаларимиз ва юртимизнинг янада обод ва кўркам бўлишини, барча юртдошларимизни тинч-омонликда сақлаб, икки дунё саодати йўлида олиб бораётган амаллари ва саъй-ҳаракатларига баракотлар ато этишини сўраб қоламиз.

(“Халқ сўзи”, 2011 йил 11 март)

БАРЧАНГИЗ МЕНГА МУҲТОЖСИЗ!

Абу Зарр Ғифорийдан (розийаллоху анху) ривоят қилинади: Расулуллоҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) дедилар: Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади:

“Эй бандаларим! Мен ситамни Ўзимга ҳаром қилдим. Уни сизларнинг ораларингизда ҳам ҳаром қилдим. Бир-бирларингизга ситам қилманглар.

Эй бандаларим! Мен тўғри йўлга йўллаганлардан бошқа ҳаммангиз адашгансиз. Мендан тўғри йўлни сўранглар, сизларни тўғри йўлга йўллаймаман.

Эй бандаларим! Мен ризқлантирганлардан бошқа барчангиз очсиз. Мендан ризқ сўранглар, сизларни тўйдираман.

Эй бандаларим! Мен кийим берганлардан бошқангиз яланғочсиз. Мендан кийим сўранглар, кийим бераман.

Эй бандаларим! Сизлар кечаю кундуз хато (гуноҳ) қиласиз. Мен барча гуноҳларни кечиргучиман. Мендан гуноҳларингизни кечиришимни сўранглар, гуноҳларингизни кечираман.

Эй бандаларим! Менга зарар етказа олмайсиз, чунки зарарингиз етадиган даражада эмассиз. Менга фойда келтира олмайсиз, чунки фойда келтирадиган мавқеда эмассиз.

Эй бандаларим! Сизлардан аввалгилар ва кейингилар, инсонлар ва жинлар орангиздаги энг такводор одамдек бўлса ҳам, мулкимни асло кўпайтирмайди.

Эй бандаларим! Сизлардан аввалгилар ва кейингилар, инсонлар ва жинлар орангиздаги энг фожир одамдек бўлса ҳам, мулкимдан бир нарсани қамайтирмайди.

Эй бандаларим! Сизлардан аввалгилар ва

кейингилар, инсонлар ва жинлар ҳамма бир майдонга тўпланиб, Мендан сўраса, ҳар бир инсонга сўраганини берсам, мулким денгизга ботириб чиқарилган игнанинг учидаги сувчалик ҳам қамаймайди.

Эй бандаларим! Амалларингизни ҳисоблаб кўяман. Сўнг уларнинг эвазини (мукофоти ёки жазосини) тўлиқ қилиб бераман. Ким яхшиликка эргашса, Аллоҳ таолога ҳамд айтсин. Ким ёмонликка йўликса, ўзидан бошқани айбламасин!” (Имом Муслим, Имом Термизий).

Шарҳ: Бу қудсий ҳадис ҳар биримиз билишимиз керак бўлган масалаларни қамраб олгани билан алоҳида аҳамиятга эга. Унинг шарҳига бағишланган махсус китоблар ҳам ёзилган. Абу Идрис Ҳавлоний ушбу ҳадисга чуқур эҳтиром кўрсатиб ривоят қилган.

“Албатта, Аллоҳ бир зарра миқдорда (ҳам бировга) зулм қилмағай. Агар (ўша миқдорда) яхшилик бўлса, уни (бир неча баробар) кўпайтирур ва Ўз ҳузуридан улғ мукофот (жаннат) ато этур” (Нисо, 40).

Бутун коинот Аллоҳ таолога тегишли. Унинг бирор шериги йўқ. У ўз мулкани истаганича тасарруф қилади.

Аллоҳ таоло ситамни бандаларига ҳам ҳаром қилган. Зеро ситам бор жойда адолат бўлмайди. Адолат бўлмаган жойда парокандалик, бузуклик авж олади. Осойишталик йўқолади.

Ҳадисда “ҳаммангиз адашгансиз” дейлиши, инсон табиатидаги шахват, роҳатга муккасидан кетиш каби майлларни ўз ҳолига қўйса, адашиб кетишига ишорадир. Бу майлларни фақат Аллоҳ таолонинг инояти билан жиловлаш мумкин.

Аллоҳ таоло барча жонзотнинг ризқини белгилаб қўйган. У денгиз остидаги мавжудотга ҳам, тошнинг орасидаги жониворга ҳам ризқини етказиб туради. Ҳеч ким У

белгилаб кўйган ризқдан ошиқ бир лукма ҳам еяолмайди.

Ризқ деганда фақат ейиш-ичишга ярайдиган нарсалар кўзда тутилмайди. Балки кийим-кечак, уй-жой ва инсоннинг яшаши учун лозим бўлган барча воситалар ҳам ризқдир.

Банда билиб-билмай адашади, гуноҳ қилади. Адашганини ва гуноҳларини бўйнига олиб, тавба қилса, Яратган кечиради. Аллоҳ таоло гуноҳларни кечирувчи, хатоларни беркитувчидир. «(Эй Муҳаммад!) **Ўз жонларига (гуноҳ билан) зулм қилган бандаларимга айтинг: “Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлманглар! Аллоҳ барча гуноҳларни кечиради. Албатта, У Мағфиратли ва Раҳмлидир”»** (Зумар, 53).

Аллоҳ таоло Сомаддир, яъни бутун мавжудот ҳожатларини раво қилишини тилаб Унга ёлворади. Унинг тенги, ҳожати йўқдир, нуқсонсиздир. Ҳар лаҳзада саноксиз нарсаларга муҳтож бўлган инс ва жин Унга зарар ҳам, фойда ҳам етказишга асло қодир бўлмайди. Инсонлар ва жинлар яхши амал, тоат қилишса, азобдан қутилишади. Ёмон ишлар қилиб, гуноҳкор бўлишса, азобга учрайдилар. Қилган амалларининг барчаси ўзларига фойда ё зарардир. Аллоҳ таоло меҳрибонлигидан уларни ёмонликдан қайтариб, яхшиликка буюрган.

Банда нима сўраса, тиласа Аллоҳ таолодан сўраши, тилаши керак. Ҳадисда шундай амр қилинган. Чунки барча мулк Уникидир. Денгиз суви Аллоҳ таоло мулки қатрасининг қатрасидир.

Киши эришган ҳар бир яхшилик Аллоҳ таолонинг фазлидир. Ёмонликка дуч келса қилмишидандир. Буни яхши англамаган кимсалар адашади. Яхшиликни ўзидан деб билган кибр ва манманликка берилади. Ёмонликни ўзидан кўрмаган кимса ўзини тузатиш, ўнгланиш ўрнига атрофидагиларни танқид қилиш, ўзи яшаб турган жамият қонун-қоидасидан норозилик каби иллатлар чоҳига тушиб қолади. Бу икки ҳолатдан ҳам Аллоҳ таоло асрасин!

Нўъмон АБДУЛМАЖИД
тайёрлади.

БИР САВОЛ СЎРАСАМ

*Ўзбекистон мусулмонлари
идораси раиси, муфтий
Усмонхон Алимов жавоб беради*

Савол: Сафарда тўрт ракатли фарз намозлари икки ракат ўқилишини биламиз. Манзилга машинада тез етиб олиш мумкин бўлгани боис бу намозларни тўлиқ ўқиса бўладими? Шу ҳақда маълумот берсангиз.

(Андижон вилояти, Жалолобод тумани).

Жавоб: Анас ибн Молик (розийаллоху анху): “Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) билан Мадинада пешинни тўрт, асрни Зулхулайфада икки ракат ўқидим”, деганлар (*Имом Муслим ривояти*). Ушбу ривоятда Пайғамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам) сафарни қасд қилган бўлсалар ҳам, Мадинадан кетишга улгурмаганлари учун пешинни тўрт ракат қилганлар ва шаҳардан чиқиб Зулхулайфа деган жойда асрни қаср қилганлар.

Мусофир тўрт ракатли фарз намозларни қаср, яъни, икки ракат қилиб ўқиши ҳанафий мазҳабида вожибдир, уни тўрт ракат ўқиса, гуноҳкор бўлади (*“Мухтасари Виқоя”*). Чунки тўрт ракатли фарз намозларнинг икки ракати мусофирга фарздир (*“Ҳидоя”, “Фатовои Ҳиндия”*). Бу дегани, агар уни тўлиқ ўқиб биринчи қаъдада адашиб ўтирмаса, охирги қаъдада ўтирмагани учун намози бузилади, деганидир. Мусофирнинг белгиланган масофани тез ё секин босиб ўтишига қаралмайди ва тезюрар уловлардаги киши ҳам қаср қилиб ўқийди.

Мусофир ўз юртининг уйларидадан ўртгача пиёда юришда уч куну уч кечалик (камида 90 километр) масофани қасд қилиб, шаҳри ёки қишлоғининг четидаги уйлардан ажраган одамдир. Шаҳарга туташган қишлоқ бўлса, ўшандан ўтиши билан унинг мусофирлиги бошланади (*“Ал-Мавсуъатул фиқҳия”*).

“Сўраган эдингиз” китобидан

САЪД ИБН АБУ ВАҚҚОС

Саъд ибн Абу Ваққос ибн Ухайб Зухрий (розийаллоҳу анху) тириклигида жаннат башорати берилган ўн саҳобанинг бири. Саъд Қурайш қабиласидан, Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) оналари каби Бани Зухра уругидан эди. Унинг насаби олтинчи силсила (Ҳакам)да Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) сулоалари билан бирлашади. Милодий 601 йили туғилган. Маккаликлардан олтинчиси ё еттинчиси бўлиб Ислонни қабул қилган ва кўп ўтмай, Ясрибга кўчган.

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) иштирокларидаги барча юришларда қатнашган ва у зотга кўриқчилик қилган. Саъднинг мерганлиги тилларда дoston. Лашкарбоши сифатида Форс ўлкасида Қодисия билан Мадоинни фатҳ этди. Куфа шаҳрини барпо эттирди. Ҳазрат Усмон вафотидан сўнг Ақиқда яшади. Ҳижрий 55 (милодий 676) йили вафот этди. Васиятига кўра Бадрда кийган кийимлари билан кафанланиб, Бакиъ қабристонига дафн қилинди.

У Расули акрамдан 270 та ҳадис ривоят қилган.

* * *

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) Саъдни тоғам деб хурматлаганлар. Жобир ибн Абдуллоҳдан (розийаллоҳу анху) ривоят қилинади: «Саъд келаётган эди, Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Бу киши менинг тоғам бўлади, ким менга тоғасини кўрсата олади?” дедилар» (Имом Термизий ривояти).

* * *

Қурайш мушриклари Саъд ибн Абу Ваққосга маънавий азоб беришди. Энг азиз кишиси — онасини унга қарши қайрашди. Шу боис она севимли ўғлига жуда оғир талаб қўяди. Муфассирлар “**Биз инсонга ота-онасига яхшилик қилишни буюрдик. (Аммо) агар улар сен билмаган нарсаларни (сохта маъбудларни) Менга шерик қилишингга мажбурласалар...**” (Анкабут, 8) мазмунли оят Саъд ибн Абу Ваққос ҳақида тушганини таъкидлашади. У Макка ёшлари орасида онасини хурмат қилиши билан танилган, бошқаларга ибрат қилиб кўрсатилар эди. Саъд бу синовдан ўтди, имон-эътиқодда собит турди. Онасини ҳам олдингидай хурмат қилаверди.

* * *

Пайғамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам) Ясрибда ўрнашиб олганларидан сўнг мусулмонларни керакли жойларга турли топшириқлар билан юбора бошладилар. Саъд ибн Абу Ваққос доим улар сафида бўларди.

Масалан, ҳижрий биринчи йили Пайғамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам) Убайда ибн Ҳорис бошлиқ гуруҳни Робиғ тарафга юбордилар. Қурайш карвони билан учрашиш керак эди. Олтмиш саҳобадан иборат гуруҳга Саъд ибн Абу Ваққос байроқдор бўлди.

* * *

Али ибн Абу Толибдан (розийаллоху анху) ривоят қилинади: «Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) Саъд ибн Молиқдан ўзга ҳеч кимга ота-оналарини фидо қилмаганлар. У зот Уҳуд куни Саъдга: “От, ота-онам сенга фидо бўлсин, от!” дедилар» (*Имом Бухорий, Муслим, Термизий ривояти*).

* * *

Мўминлар онаси ҳазрати Ойшадан (розийаллоху анҳо) ривоят қилинади: «Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) Мадинада эканларида бир кеча уйқулари қочди ва: “Саҳобалардан бир солих киши мени кўриқлаганида яхши бўларди”, дедилар. Ҳали гаплари тургамасидан бир нарса шитирлаганини эшитдик. У зот: “Бу ким?” дедилар. Шарпа: “Саъд ибн Абу Ваққосман”, деди. “Нимага келдинг?” деб сўрадилар. “Пайғамбардан хавотирга тушиб, кўриқлагани келдим”, деди Саъд. Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) унинг ҳаққига дуо қилиб, хотиржам ухладилар» (*Имом Термизий ва Муслим ривояти*).

* * *

Абдуллох ибн Аббосдан (розийаллоху анху) ривоят қилинади: «Саъд ибн Абу Ваққос (розийаллоху анху) Пайғамбаримизга (алайҳиссалом): “Ё Расулulloх, дуо қилинг, Аллох мени дуоסי қабул бўладиганлардан қилсин”, деди. Шунда Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): “Эй Саъд, таомингни ҳалол қил, дуоинг қабул бўлади. Муҳаммаднинг жони измида бўлган Зотга қасам, бир одам қорнига ҳаром лукма еса, Аллох унинг дуосини қирқ кунгача қабул қилмайди. Қайси банданинг тани ҳаромдан ва рибодан семирса, унга дўзах муносибдир”, дедилар. Сўнгра: “Ё Аллох, Саъд қачон дуо қилса, уни қабул айла!” деб дуо этдилар» (*Имом Термизий ривояти*).

* * *

Саъд ибн Абу Ваққос Макка фатҳ этилган йили оғир хасталаниб қолди. Бу ҳақда ўзи бундай ривоят қилади:

«Фатҳ йили бемор бўлиб, бунинг сабабидан ўлимим яқинлашди. Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) мени кўргани келдилар. Шунда: “Ё Расулulloх, менинг кўп молим бор ва биргина қизимдан бошқа меросхўрим йўқ. Молимнинг ҳаммасини бошқаларга васият қилайми?” дедим. “Йўқ”, дедилар. “Молимнинг учдан иккисини-чи?” дедим. “Йўқ”, дедилар. “Ярмини-чи?” дедим. “Йўқ”, дедилар. “Учдан бирини-чи?” дедим. “Учдан бири... У ҳам кўп. Албатта, меросхўрларингни бой ҳолда қолдиришинг уларни одамлардан тиланиб юрадиган қилиб ташлаб кетишингдан яхшидир. Сен ҳар қандай нафақа қилсанг ҳам, албатта, ажр оласан. Ҳатто, аёлинг оғзига тутган лукма учун ҳам ажр оласан”, дедилар» (*Имом Бухорий, Муслим, Термизий, Абу Довуд, Насай ривоятлари*).

* * *

Мусулмонлар Мадоин шаҳрини марказ қилиб олишди. Умар ибн Ҳаттоб (розийаллоху анху) йиллар ўтиб, бу шаҳарда мусулмонларнинг ранглари сарғайиб, заифлашиб бораётганидан ташвишга тушди. Саъд ибн Абу Ваққосга мактуб йўллаб: «Салмон Форсий билан Ҳузайфа ибн Ямонни ер танлашга юбор. Ҳам қуруқлик, ҳам денгизга яқин, мен билан сизларнинг орамизда сув ҳам, кўприк ҳам бўлмаган бир ерни шаҳар учун танлашсин», деб буюрди.

Саъд ибн Абу Ваққос икковини ўша вазифани бажаришга юборди. Улар икки томонга кетиб, ниҳоят, Куфа деган жойда учрашишди. У ерда намоз ўқиб, Аллох бу ерни сабот манзили қилсин, деб дуога қўл очишди. Кейин Саъд ибн Абу Ваққосга хабар беришди. Саъд Мадоиндан чиқиб, Куфага борди. Ўшанда ҳижрий ўн еттинчи йилнинг муҳаррам ойи эди. Куфа Фурот дарёсининг ғарбий қирғоғига қурилди. Шаҳар битганидан кейин хоҳлаганларга у ерга кўчиб ўтиш, хоҳламаганларга Мадоинда қолиш таклиф қилинди. Худди ўша йили Басрани қуриш ҳам бошланди. Шундай қилиб, Саъд ибн Абу Ваққос ишбошилигида икки машҳур шаҳарга асос солинди.

Аҳмад МУҲАММАД
тайёрлади.

Яхши касб-хунар ўрганиб, ҳалолдан ризқ топиш - гўзал фазилат. Аллоҳ таоло барча жонзотлар қатори инсоннинг ризқини ҳам азалда белгилаб қўйган. Динимиз ана шу ризқни ҳалол-поқ йўллар билан топишга буюради.

ТЎҒРИ ЯШАШГА НИМА ЕТСИН

Қуръони каримда: «Эй имон келтирганлар! Аллоҳгагина ибодат қилувчи бўлсангиз, сизларга Биз ризқ қилиб берган покиза нарсалардан еб, Унга шукр қилингиз!» (Бақара, 171), деб мараҳамат қилинади. Аллоҳ таоло бу оятда бизларга фақат покиза нарсалардан еб-ичишни буюрган.

Афсус, баъзилар нопок йўллардан ризқ ахтаришади. Ана шу йўллардан би-

ри порахўрликдир. Бу иллат барча халқларда, хусусан, бизда қораланади.

Бу борада Моида сура-сининг 42-оятда бундай дейилади: «(Улар) ёлғон (тўқиш учун Сиз)га қулоқ соладиган ва суҳт (порани) ейдиганлардир...»

Олусийнинг «Рухул маоний...» тафсирида айтилишича, ушбу оятдаги «суҳт»дан мурод порадир. «Суҳт» сўзи ҳалокатга, азоб-

укубатга йўлиқтирмак, таги билан йўқ қилмоқ маъноларини англатувчи «сахт» сўзидан келиб чиққан («ал-Мавсуа ал-исломийя ал-қувватийя», 22-жуз, 22-бет). Кейинчалик ҳар қандай нопок йўллар билан топилган даромадни «суҳт» дейиш одат бўлган (Тантовий. «Ат-Тафсир ал-васит»). Араблар бу сўзни қўллайдиган ўринларда биз «нопок» сўзини ишлатамиз. Аммо араб тили изоҳли луғатларида «суҳт» сўзи киши ошқора айтишга орқиладиган даромадларни ифодалайди, дейилади.

Ҳадисларда ўлимтикнинг пули, фахш йўли билан топилган, қимордан ютиб олинган пул ҳам суҳт дейилиши учраса-да, Қуръони каримда бу сўз меҳнатсиз даромадга, хусусан, порага нисбатан қўлланган.

Абдуллоҳ ШОКИРОВ,
«Искандархўжа»
жоме масжиди имом-хатиби

БЕШИКНИ ШАҲРИХОНДАН ОЛИНГ

Шаҳрихонликлар Камолиддин Зокировни яхши танишади. У ясаган бешикларда ётган чақалоқларнинг кўпи энди фарзандига ҳам яна шу одамдан бешик сотиб олишмоқда. Устанинг айтишича, бу ҳунар унга тўрт авлоддан ўтиб келган. Суяги шу касбда қотди. Ҳаётда нимага эришган бўлса, бешикчилик сабаб бўлди.

Уста иш устида гап бошлади:

– Ота-боболаримиз қадимдан бешикни толдан ясашган. Чунки бу дарахт узок йиллар чиримайди, қуртламайди, ёқимли хиди ҳам бор. Бизнинг шароитда икки-уч хил тол ўсади. Асосан қора толдан фойдаланамиз. Айниқса, оқар сув бўйида ўсганидан яхши бешик чиқади. Энг олдин дарахтнинг 2-5 йиллик шохлари кесиб олинади. Пўсти арчилиб, тик ҳолда қурилади. Ёғочнинг йўғон, текис жойи соп учун ажратилиб, дастгоҳда шакл берилади. Безаклар фақат чирой эмас, тебратишга ҳам қулай. Боши ва оёқ томонига ишлатиладиган ёғоч қайноқ сувда ивителиб, камон шаклига келгунча букилади. Кейин сопи билан бирлаштирилади. Бирорта миҳ ишлатмаймиз, пона қоқамиз. Қолган тахталардан тагликлар ясаймиз. Хуллас, толёғочдан ҳеч қандай чиқит қолмайди. Ҳатто ярим қаричидан ҳам ўйинчоқлар ясаб, бешик сопига иламиз. Кейин елим суртиб, рангларга бўяймиз, гул соламиз. Булар бари эркаклар қиладиган ишлар. Кейин унга аёллар матолардан ёпқич, тўр тикишади.

Бир қарашда бу жараён жуда осондек, аммо битта бешик тайёрлашнинг қанча меҳнат-машаққати бор. Аммо фарзанд ёки неваракўрган одам қувониб келиб, бешигингизга харидор бўлса, чарчоғингиз тарқаб кетади.

Уч ўғил, бир қизим бор. Худога шукр, фарзандларим ҳам шу касб этагидан тутиб кам бўлмаяпти. Бир қанча шогирдлар чиқардим. Ҳозир улар ҳам катта уста, ёшларга ҳунар ўргатишмоқда.

Баъзи ёшлар “болага зарари бор” деб бешикдан фойдаланишмайди.

Амир Темур ҳам, Алишер Навоий ҳам бешикда катта бўлишган. Кексалардан сўранг, улар бешикнинг фойдасини яхши билишади. “Бешик боласи – бек боласи”, деб бекорга айтишмаган, ахир. Фақат келин-қизларимиз белаш қоидаларини яхши билиши керак.

Усталар буюмларини бозорга олиб чиқиб сотолмаган даврлар ҳам бўлди. Айбимиз ҳунармандлигимиз эди. Шу кунларга етказганига шукр. Бугун ҳунарманд, тадбиркорга эътибор кучайди.

Камолиддин аканинг дўконидан одам аримайди. “Булар гапни гапга қўшишмади, сизлар билан тузукрок суҳбатлашолмадим”, дейди уста қулиб. Бир соатча иш жараёнини кузатиб, дўконда ўтирган бўлсак, бу орада яна битта бешик қўлдан чиқди – битта чақалоқнинг кичик ватани!

Иззатилло ТУРҒУНОВ,
Шаҳрихон тумани бош имом-хатиби
Муҳаммад СИДДИҚ

ҚОРИЛАР МУСОБАҚАСИ

Шу йилнинг 15 мартида Тошкент шаҳридаги “Фирдавс” жоме масжидида анъанавий қорилар кўрик-танловининг якуний босқичи ўтказилди. Уни Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов кириш сўзи билан очди.

Мусобақада йигирма олти нафар мураттаб ҳамда мужаввид қори ва қория қатнашди.

Мураттаб қорилар танловида биринчи ўринни Камолиддин Нўъмонов (Тошкент Ислам институти) ва Ҳожимирзо Саидалиев (Мир Араб), иккинчи ўринни Муҳаммадамин Мадумаров (Тошкент Ислам институти) ва Йўлдошбой Ну-

риддинов (“Муҳаммад Беруний”), учинчи ўринни Нозим Усмонов (Тошкент Ислам университети) ва Ахрор Абдукаримов (Кўкалдош) эгаллашди.

Мужаввид қорилар мусобақасида биринчи ўрин Ихтиёр Абдурахмонов (Тошкент Ислам институти) ва Маъруф Дадабоевга (Мулла Қирғиз), иккинчи ўрин Жаҳонгир Рўзиев (Тошкент Ислам институти) ва Маҳмуд Фахриддиновга (Кўкалдош), учинчи ўрин Зафар Фахриддинов (Тошкент Ислам университети) ва Абдурашид Камоловга (“Сай-

йид Муҳйиддин Маҳдум”) насиб этди.

Мураттаб қориялар танловида биринчи ўринга Насиба Низомхўжаева (“Хадичаи Кубро”), иккинчи ўринга Азиза Раҳимова (Тошкент Ислам институти) лойиқ топилди.

12 март куни Тошкент Ислам институти ҳамда диний идора тизимидаги барча илм масканларида ҳашар уюштирилди.

Шу куни Ўзбекистон мусулмонлари идораси, “Мовароуннаҳр” нашриёти ходимлари идоранинг Қибрай туманидаги ёрдамчи ширкат хўжалигига бир неча минг туп терак кўчати экишди.

Мужаввид қориялар танловида биринчи ўринни Наргиза Машарипова (Тошкент Ислам институти), иккинчи ўринни Наргиза Ҳақимова (“Жўйбори Калон”), учинчи ўринни Дилфуза Комилжон кизи (“Хожа Бухорий”) эгаллади.

Мусобақа ғолибларига

Ўзбекистон мусулмонлари идораси ва “Мовароуннаҳр” нашриётининг эсдалик совғалари топширилди.

**Жалолиддин
НУРИДДИНОВ,**

*таълим ва кадрлар
тайёрлаш бўлими мудири*

* * *

16 март куни Тошкент Ислам университети талабаларининг шоиралар билан учрашуви бўлиб ўтди. Ҳалима Худойбердиева, Муҳтарама Улуғова ва Гулжамол Аскарлова талабаларга янги ёзган шеърларидан ўқишди, уларни қизиқтирган саволларга жавоб беришди.

Абу Кабша Анморий (розийаллоху анху) айтади:

«Расулуллох (соллаллоху алайхи ва саллам) марҳамат қиладилар: «Дунёга муносабатда кишилар тўрт тоифага бўлинади:

– Аллох таоло мол ва илм берган бандалар. Улар молларини Аллохдан кўркиб ишлатишса, ундан қариндошларига ҳадя беришса ва молларида Аллох таолонинг ҳақи борлигини билишса, энг фазилатли мақомда бўлишади.

– Аллох таоло илм бериб, мол бермаган бандалар. Ниятларини тўғри қилиб, молим

шиларининг савобичалик савоб олади, иншааллох. Ҳадис яхши ишларда илғор шахсларга ҳавас қилишни тарғиб этипти.

Ўзи камбағал ва билимсиз бўлиб, «Пулим кўп бўлганида, фалончига ўхшаб яшардим», дея фақат дунё кетидан қувган, диндиёнат, ҳалол-ҳаром билан иши бўлмаган кишиларга ҳавас қиладиганлар ҳам бор. Бу ҳолда, у бечора йўқчилик захматини тортиши билан бирга, ўша ёмон кимса билан баробар гуноҳ орттиради. Бундай орзудан қайтариляпмиз.

Хулоса: мўмин биргина чиройли ният

НИЯТ АМАЛДАН ГЎЗАЛДИР

бўлганида фалончига ўхшаб (эзгу ишларга) сарфлардим, дейишса, ниятларига яраша савобга эга бўлишади. Бу икки тоифанинг ажри тенгдир.

– Аллох таоло мол бериб илм, бермаган бандалар. Агар улар молларини ўринсиз сарфлашса, Аллох таолодан кўркмай тасарруф қилишса, ундан қариндошларига ҳадя беришмаса, молларида Аллох таолонинг ҳақи борлигини билишмаса, энг паст даражада бўлишади.

– Аллох таоло илм ҳам, мол ҳам бермаган бандалар. «Агар молим бўлсайди, фалончидек (ёмон – тарж.) ерларга сарфлардим, дейишса, ниятларига яраша «тақдирланишади». Бу икки тоифанинг гуноҳи тенгдир» (Имом Термизий).

Шарҳ: Ҳадисда киши билимсиз ва фақир бўлса ҳам, ниятига қараб олим ва бадавлат кишилар билан баробар савоб ёки гуноҳга эга бўлиши мумкинлиги айтилган. Камбағал, илмсиз мўминга бой ва олим каби ажр-савобга эришиш йўли кўрсатилган. Чунки «Мўминнинг нияти амалидан яхшидир» (сахих ҳадис). Мўмин ақл билан иш тутиб, фарзларни тўла-тўқис адо этгач, ҳиммат билан хайрли ишларга ният қилдими, уни амалга оширолмаса ҳам, ҳавас қилган ки-

билан олим ва бой кишиларга тенг савобга эришиши учун, қурби етган эзгу ишларга парвосиз бўлмаслиги керак. Чунки фақат яхши ниятлар қилиб, «кўнглим пок», деб юраверса, имкони бўлатуриб эзгу ишлар қилмаса, ниятнинг ҳам, кўнгилнинг ҳам холис эмаслигини кўрсатади. Кучи етадиган яхши амалларни қилмаган, қайтарилган ишлардан сақланмаган киши ниятнинг ўзи билан савобларга эришуви қийин.

Содиқ НОСИР

ЯНА БАҲОР КЕЛДИ

Кўклам нафаси, майин ҳароратга кўксини очмоққа шайланган ҳар гиёҳу куртак аямни эслатаётгандек... Тўқсон ёшдан ошганларида ҳам кўни-қўшни, қариндошлар аямни “буви” ёки “онахон” демасди. Ихчам қомат, жилмайиб турувчи очиқ чеҳра ва бу чеҳрадаги тиниқ қизиллик. Буларнинг бари фақат “ая” деб аташга муносибдек эди. Қарийб бир асрлик умр кўрган аямнинг “уни киймадим”, “буни кўрмадим”, “қаергадир бормадим” деб зорланганини эшитмадим.

Шаҳардаги чокқина ҳовли... маҳаллада биринчи бўлиб бизнинг ҳовлида лолалар очиларди. Кейин гулсафсар, атиргул, йўл четларини мутлақо ўзиники қилиб оладиган гулибеорлар, оқшомни гўзаллик билан қаршилайдиган намозшомгуллар... Шунинг учун кўни-қўшнилари: “Кузда шу гулнинг уруғидан бизга ҳам берасиз”, дейдиганлари жуда кўп бўларди.

Аям яшилликни яхши кўрардилар, ҳовлининг қаеридандир адашиб чиқиб қолган ўт-ўланниям, агар у яшнаб турган бўлса, юлиб ташлашга рухсат бермасди. Набиралар-ку, бу феълларини яхши билашарди, аммо эвара, чеваралар болалик қилиб гиёҳу гуллар, кўчатларнинг шохи, баргини юлқиласа, биз катталар:

“Ҳой, ундай қилма, бу ишингдан бувингни жаҳли чиқади”, деб дакки берардик.

Ўтган ёзнинг ўрталарида аямнинг кўллари дуодан тушмай қолди. Ишлари ҳаммани алқаб, Аллоҳ ризосини тилаш бўлди. Ҳовлидаги гуллар, кучоққа сиғмай сада бўлиб ўсган райҳонларни кучиб, энтикиб-энтикиб ҳидларди. Бежиз эмас экан, ўша кунларнинг бирида ўзлари парваришлаган райҳон ифорига кўмилиб, чин дунёга йўл олдилар...

Бу йилги баҳор наздимда ғарибдай. Ҳатто сўриток айрисига илинган теша ҳам ўксик каби. Агар аям ҳаёт бўлганларида, кўклам бошланар-бошланмас шу теша билан ток атрофидаги ярим қулочгина ерни юмшатиб, ангишвона гуллар, ўсма, райҳону жамбил экардилар.

Ҳовли чеккасидаги майда-чуйдалар сақланадиган пастак уйдан қутича кўтариб чиққан қизимнинг кўзларидан ёш оқарди. Илҳақ бўлиб, унга термуламан. Ёнимга келиб чўнқаяркан:

– Биз бозордан гул уруғларини олиб келмоқчи бўлиб юрибмиз... – деди ва кўлидагини ерга қўйиб, ичини очди: кичкина халталарга алоҳида-алоҳида қилиб гуллар уруғи солинган, адашмаслик учун уларнинг гули, япроғидан қуритиб, қўшиб қўйилганди. Булар ҳовлига экишдан ташқари анча-мунча сўраганларга ҳам етарди.

— Бувим, ўтган йили анча ҳолдан тойган бўлсалар ҳам, баҳорда гул экиш учун уруғларни териб, олиб қўйган эканлар. Ая, бувим қачон улгурган эканлар-а?..

Соғинчим янгиланди. Сўзларга сиғмаган туйғулар кўзларимга ёш бўлиб келди. Кўлларимни дуога очдим: “Аллоҳ раҳмат қилсин!”

...Эрта тонг қизим нонуштадан ҳам олдин тоқларнинг тагини юмшатаётганини кўриб қувониб кетдим.

Мухтарама МУҲАММАДХОН қизи

МОМОЛАРИМИЗ АЙТАДИ...

Нокасдан қарздор бўлма, йўлда тутар,
чўлда тутар.

* * *

Майда гап катта ишни ғарқ қилади.

* * *

Текин еган – кўзга тикан.

* * *

Олдин кулган кейин йиғлар.

* * *

Дунё кўрмай дунёнинг одами бўлолмайсан.

* * *

Ип кийса ҳам, ҳаёли бўлсин

* * *

Хотин эрини ё вазир қилади, ё разил қилади.

* * *

Элдан ошма, элдан қолишма.

* * *

Ҳар ким ўз кўмочига ўзи кул тортади.

* * *

Ҳосилинг кам бўлса, ҳаводан кўрма.

* * *

Сув бир лойқаламай тинимас.

* * *

Баҳорнинг бир куни йилга татийди.

* * *

Терган – термулмас.

* * *

Тўғри дарахтдан эгри соя тушмайди.

* * *

Сув қадрини қудуқ қазиган билар.

Наманганлик Масъуда аядан ёзиб олинган.

ҲАР ЛАҲЗА ҒАНИМАТ

Гофил бандамиз. Ҳою ҳаваслар ортидан югуриб, чарчамаймиз. Дунё ишларидан ҳориб, охиратимиз учун тайёргарликни кечиктирамиз.

Қўл-оёғимиз соғлом. Ёруғ дунёни кўзларимиз билан кўра оламиз. Аммо шукрни унутиб, нолиганимиз-нолиган. Гоҳида пулимиз, бойлигимиз кўплигидан мағрурланиб, атрофдагиларни писанд қилмаймиз. Ҳовлимизда ишлаётган устанинг ишидан атай айб топиб, ҳақини тўла бермаймиз. Ёрдам сўраб, дил очганни эшитгимиз, қўл чўзганга садақа бергимиз келмайди.

Хатоларимизни гоҳида кеч тушунамиз. Яқинларимиз ёнимизда эканида қадрига етмаймиз, ширин сўзимизни аяймиз. Вақти келади, уларни тополмаймиз, соғинамиз, кўзёш тўкамиз, эътиборсизлигимиз, озорларимиз учун қийналамиз...

Яратганга итоатни, шукрни унутмаслик учун... бир-биримизни кечира билиш учун... изтиробда қолмаслик учун... қалбимизда бир ҳис яшамоғи зарур: “Танамизга жон ато этган Зот хоҳлаган пайти омонатини қайтариб олиши мумкин. Ҳар лаҳзамизни ғанимат билишимиз керак...”

РАЙҲОНА

га кирди. 1818 йили Чили мустақилликка эришди. Беш йил ўтгач, ушбу минтақада кулдорлик бекор қилинди. Шундан кейин мамлакатда кетма-кет давлат тўнтаришлари содир бўлди. 1879 – 1884 йиллардаги Тинч уммони уру-

ЧИЛИ РЕСПУБЛИКАСИ

Жуғрофий ўрни. Чили Жанубий Американинг Тинч уммони соҳили бўйлаб шимолдан жанубга қараб 4330 километрга чўзилган. Пасхи, Хуан-Фернандес ороллари, Оловли Ер оролининг бир қисми, Антарктиданинг каттагина худуди ҳам Чилига қарайди. Чили шимолда Перу, Боливия, шарқда Аргентина билан чегарадош.

Тарихи. 1530 йили ҳозирги Чили заминини португалиялик денгизчи Магеллан очгунча бу ерда араукан хиндулари яшаган эди. Кейинчалик ўлкани испанлар эгаллаб олишди. 1541 йили Сантьяго шаҳрига асос солинди ва Чили Перу вице-қироллиги таркиби-

ши натижасида селитра ва мисга бой худудлар қўлга киритилди. Бу конларни ишга солиш туфайли мамлакат ўн тўққизинчи аср охири – йигирманчи аср бошларида юксак иқтисодий тараққиётга эришди. 1970 йили ҳокимиятга социалист президент Салвадор Алиенде келди. У Чилида катта иқтисодий-ижтимоий ислохотлар бошлади. Уч йилдан сўнг ҳарбий тўнтариш бўлиб, Салвадор Аленде ўлдирилди. Мамлакатда ҳокимият генерал Пиночет бошчилигидаги ҳарбий хунта қўлига ўтди. Пиночет ўн беш йил Чилида ҳукмронлик қилди. У ўтказган иқтисодий ислохотлар, чет эл сармоясининг жалб қилиниши

туфайли мамлакат иқтисодий ривожланиш бўйича Жанубий Америкада етакчи ўринларга чиқди. Лекин халқ ҳарбийлар ҳукмронлигидан норози эди, бунинг устига жаҳон жа-

Майдони: 756 950 кв. км.
Аҳолиси: 15,4 миллион киши.
Пойтахти: Сантьяго шаҳри.
Тузуми: республика.
Давлат бошлиғи: президент.
Маъмурий тuzилиши: 12 та маъмурий тuzилмадан иборат.
Йирик шаҳарлари: Консепсион, Виня дел-Мар, Валпараисо, Талкауано.
Пул бирлиги: чили песоси.

моатчилиги ҳарбий хунтани кескин қоралади. Оқибатда Пиночет мамлакат конституциясига ўзгартириш киритишга мажбур бўлди ва 1990 йили демократик сайловлар ўтди.

Иқтисоди. Чили саноатининг асосий тармоғи – кончилик. Унинг заминидан мис, селитра, молибден, темир рудаси, олтин, кумуш, тошқўмир, нефт, табиий газ олинади. Саноатнинг металлургия, ёғочни қайта ишлаш, озик-овқат, тўқимачилик каби тармоқлари ҳам яхши ривож-

ланган. Қишлоқ хўжалигида эса чорвачилик, балиқчилик ва ўрмончилик анча тараққий этган. Дехқончилик ва боғдорчиликда буғдой, арпа, маккажўхори, узум, қанд лавлаги, картошка, мева, дуккакли экинлар етиштирилади.

Чили чет мамлакатларга мис, темир, мева, ёғоч-тахта, селитра, йод, балиқ уни сотади. Четдан эса озик-овқат, ғалла, машина ва транспорт ускуналари, кимё саноати маҳсулотлари сотиб олади. Кўпроқ АҚШ, Япония, Бразилия, Аргентина, Олмония, Буюк Британия билан савдо-иқтисодий алоқалари ўрнатган.

Аҳолиси. Аҳоли унча зич яшамайди: бир кв. километрга салкам йигирма кишидан тўғри келади. Аҳолининг асосий қисми дурагайлар (метислар), булар олтмиш беш фоиз. Оврупаликлар жами аҳолининг ўттиз фоизини, ҳиндулар беш фоизини ташкил этади. Давлат тили – испан тили.

Дини. Аҳолининг асосий қисми насронийликнинг католик мазҳабига мансуб. Кейинги пайтда протестантлар ва яҳудийлик динидагилар пайдо бўла бошлади.

1854 йилгача мамлакатда бирорга ҳам мусулмон йўқ эди. Уша йили Усмонли салтанатга кирувчи ўлкалардан икки нафар мусулмон турк

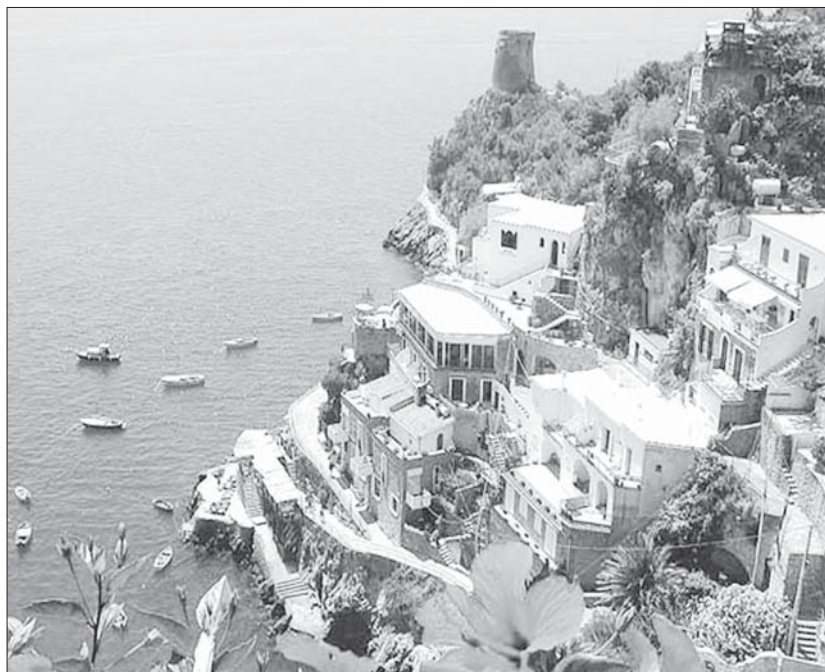
кўчиб келади. Икки йилдан сўнг шу салтанат таркибидаги Сурия, Ливан, Фаластиндан мусулмонларнинг катта гуруҳи Чилига келиб жойлашди. 1907 йили олинган аҳоли рўйхатида, мамлакатдаги мусулмонлар сони 1498 кишига етгани қайд этилди.

Уларнинг бари чет элликлар бўлиб, асосан мамлакат шимолидаги Тарапака, Атакама шаҳарларида яшашади. 1926 йили пойтахтда биринчи исломий ташкилот – Чили мусулмонлари уюшмаси ташкил топди. Чили мусулмонлари жамоасини олтмиш йил мобайнида бошқарган суриялик шайх Тавфиқ Румий ташаб-

буси билан 1988 йили Сантьягода “Салом” масжиди қурилиши бошланди. Бир йилдан кейин у қуриб битказилди ва илк ибодатхонани Малайзия шахзодаси тантанали очди. 1995 йили Темукода иккинчи масжид ишга тушди. Шундан кейин туб аҳоли вакиллари ҳам Ислом динига кира бошлади. Шу йилдан кўплаб малайзиялик савдогар ва ишбилармонлар оиласи билан Чилига кўчиб кела бошлади. 1997 йили покистонлик тадбиркорлар Икка шаҳрида Билол масжиди ва мадраса қуриш учун ер сотиб олишди ва икки йилдан сўнг масжид ва мадраса фаолият кўрсата бошлади. Чили Ислом уюшмаси маълумотларига кўра, ҳозир мамлакат мусулмонлари сони уч минг кишидан ортиб кетди.

Аҳмад ТУРСУН
тайёрлади.

“Тафаккур” – арабча сўз бўлиб, ўйлаш, чуқур фикрлаш маъноларини ифодалайди. Тафаккур – ақлнинг ибодати. Аллоҳ таолони таниш йўлидир.

ЯХШИЛИКЛАР КАЛИТИ

Аллоҳ таоло бандаларини тафаккур қилишга буюради: **“У ўз томонидан сизларга осмонлардаги ва Ердаги барча нарсаларни бўйинсундирди. Албатта, бунда тафаккур қиладиган қавм учун аломатлар бордир”** (*Жосия, 13*). Ҳадиси шарифда: “Аллоҳнинг яратган махлуқот ва мавжудотлари тўғрисида тафаккур қилишга тенг келадиган бирор ибодат йўқдир”, дейилади. Бошқа бир ҳадиси шарифда бундай келган: «Икки киши ҳазрати Ойша (розийаллоҳу анҳо) ҳузурларига келди. Улардан бири: “Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қаттиқ таъсирланган бирор воқеа ҳақида айта оласизми?” деди. Ҳазрати Ойша (розийаллоҳу анҳо) бундай ҳикоя қилдилар: “Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бир кеча ўринларидан туриб, таҳорат олдилар ва намоз ўқидилар. Намозларида кўп йиғладилар. Соқоллари ва саждага бош қўйган ерлари кўзёшларидан

нам бўлиб кетди. Бомдод азонини чақириш учун келган ҳазрати Билол (розийаллоҳу анҳо): “Ё Расулуллоҳ, ўтмиш ва келажак гуноҳларингиз кечирилгани ҳолда, Сизни нима бунчалик йиғлатди?” деб сўради. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Бу кеча Аллоҳ таоло бир оят туширди. Мени йиғлатган шу оят”, дедилар ва ўқидилар: **“Осмонлар ва Ернинг яратилишида, тун ва куннинг ўрин алмашиб туришида ақл эгалари учун аломатлар бор. Улар туриб ҳам, ўтириб ҳам, ётиб ҳам Аллоҳни зикр этадилар ва осмонлару Ернинг яратилиши ҳақида фикр юритадилар (ва дуо қиладилар): “Эй Раббимиз! Бу (коинот)ни беҳуда яратмагансан. Сен (айблардан) пок зотдирсан. Бас, бизни дўзах азобидан сақлагин!”** (*Оли Имрон, 190-191*). Шундан кейин Расулуллоҳ (солаллоҳу алайҳи ва саллам): “Бу оятни ўқиб, тафаккур қилмаган кимсаларга афсуслар бўлсин!” дедилар» (*Ибн Ҳиббон “Саҳиҳ”идан*).

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **“У ўзи хоҳлаган кишиларга ҳикмат (пайғамбарлик ёки Қуръон илмини) беради. Кимга (мазкур) ҳикмат берилган бўлса, демак, унга кўп яхшилик берилибди. Бундан фақат оқил кишиларгина эслатма олурлар”** (*Бақара, 269*).

Аллоҳ таоло қатор оятларида Ўзининг борлиги ва бирлиги борасида нақлий далиллар қаторида ақлий далиллар билан ҳам бандасини тафаккур қилишга буюради. Ушбу илоҳий кўрсатмалар

Қуръони каримнинг ўн саккиз оятида келган.

Ҳидоят нури билан йўғрилган ақл эгалари Аллоҳ таолони таниган олимлардир. Аллоҳ таолони таниган олим оқил бўлади.

Тафаккурнинг юксак самараси – ҳикмат ва маърифат ҳар бир мўминнинг мулкидир. Уни қаерда топса, олиши зарур, дейилган ҳадис шарифда.

Ижобий тафаккур бўлгани каби салбий тафаккур ҳам бор. Хато фикр юритиш хато хулосалар чиқаришга сабаб бўлади. Имонли, қалби соғломлар соғлом фикр айтишади. **“Аллоҳ сизларга имонни суюкли қилди ва уни дилларингга безак қилди”** (*Ҳужурот*, 7). Динимиз буюрган тафаккур, шубҳасиз, соғлом бўлганидир. Тафаккур билан инсон ғафлатдан қутилади, имони қувватланади, қусурларини англайди.

Тафаккурнинг меваси илм ва амал. Имом Ғаззолий фикрича, илмнинг қалб билан муносабати бундай: фойдали илм қалбга етса, қалб ўзгаради, у ўзгарса, бошқа аъзолар, уларнинг ҳаракатлари ҳам ўзгаради. Бу жараён туфайли инсон иллатлардан халос бўла бошлайди.

Демак, соғлом тафаккур яхшиликларнинг қалити экан.

Зебунисо ҲУСАЙН
тайёрлади.

ЭЗГУЛИККА ШОШИЛИНГ

(Қасамёд этаман), **ҳақиқатан, уни** (нафсни) **поклаган киши нажот топур** (*Шамс*, 9).

Абдуллоҳ ибн Аббосдан (розийаллоҳу анху) ривоят қилинишича, Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ушбу мазмунли оятни тиловат қилганларидан сўнг, Аллоҳ таолога бундай дуо қилар эканлар: «Ё Аллоҳ, нафсимга тақво ато эт, Ўзинг унинг Хожасисан ва энг яхши Поклагувчисан».

Нафсни поклаш Аллоҳ таолонинг ғазабидан қўрқиб гуноҳлардан тийилиш, имонни қувватлантирадиган амалларда давомли бўлиш ва Ундан мағфират сўраб, ихлос билан тавба қилиш билан бўлади. Гуноҳлардан тийилмаган банданинг қалби хотиржам бўлолмайди ва ибодати ҳам ҳаловатсиз кечади. Ҳазрат Али (розийаллоҳу анху) бундай насихат қилади: «Дунёга ҳирс кўйишдан қалбда зулмат пайдо бўлди. Аллоҳ таоло ғазабидан кўркув, қаноат, Қуръони каримга амал қилиш ва охирагга тайёргарлик кўриш каби амаллар у (зулмат)ни тарқатиб юборади».

Шубҳасиз, Аллоҳ таолога муҳаббат, кўркув инсонни камтарин, сабрли, амалларда, Яратганни кўрмаса ҳам, У кўриб турганини ҳис этадиган қилиб кўяди. Ҳадисда: «Аллоҳ таолони кўриб турганингдек ибодат қил. Гарчи сен Уни кўрмасанг ҳам У сени кўради» (*Имом Муслим ривояти*), дейилган. Донишмандлар, Ҳақ таолодан кўрққан инсон нафсини ҳар сонияда назорат қилиб, худди тижоратдаги шериги билан ҳисоб-китоб қилганидек, у билан ҳисоблашади, дейишган.

Гуноҳлардан сақланиб, яхшилик қилувчиларга жаннат ваъда қилинган. Унга эришиш йўли эса осон кечмайди. Қуръони каримда: **«Аллоҳ тақволи¹ бўлганлар ва эзгу иш қилувчилар билан (ҳамиша) биргадир»** (*Наҳл*, 128), дейилган. Шу боис мўмин киши дунёга муккасидан кетмаган, қўли ва тили билан бошқаларга зарарсиз, ёмон сўз ва ишларни қилмайдиган, ибодатларда ғайратли бўлмоғи лозим. Қийинчилик ва кенглик кунларида ҳам сахий, қалби кенг бўлиш кўркувнинг белгиси, деб баён қилинган. Расулulloҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) кишиларнинг ҳурматлиси ким, деб сўрашганида, у зот: «Улардан энг тақволиси», деб айтганлар (*Имом Бухорий ва Муслим ривояти*). Қуръони каримда тақводорлар учун тайёрланган кенглиги осмону ерга тенг жаннатга шошилишига буюрилган. Муфассирлар, жаннатга шошилиш бу ибодатларни вақтида адо этиш, жамоатни тарк этмаслик, тавба ва ихлосда давомли бўлиш каби амаллардир (*Насафий тафсири*, 1 жилд, 182 бет), дейди. Демак, жаннатга эришишнинг энг осон йўли эзгу ният ва яхши амаллар бўлади. Шунда нафс ҳам покланади ва инсон нажот топади.

Мухаммадназар ҚАЙУМОВ,

Ўзбекистон мусулмонлари идораси масжидлар бўлими мудири

¹ Қўрқиш, эҳтиёткор бўлиш, (гуноҳлардан) тийилиш.

Журналимизнинг 2010 йил 11-, 12-сонларида пайғамбарлар номи билан аталган жойлар ҳақида мақолалар берган эдик. Диёримизда кўп жойларнинг саҳобалар номи билан аталиши рамзийдир. Аммо барчаси тарихий ёдгорлик сифатида қадрланади.

САҲОБАЛАР НОМИ БИЛАН АТАЛГАН ЖОЙЛАР

ҲАЗРАТ АЛИ ИБН АБУ ТОЛИБ

Мамлакатимизда “Шоҳимардон”, “Шери Худо”, “Ҳайдар”, “Муртазо” номлари билан шарафланган Ҳазрат Али ибн Абу Толибга (каррамаллоху важҳаху) нисбат берилган жойлар учрайди. Шулардан битта-

си Фарғона вилоятидаги Шоҳимардондадир. Яна бир шу номдаги зиёратгоҳ Навоий вилояти Нурота туманидаги Ғозғон, Жиззах вилоятидаги Туркман қишлоғида ҳам бор.

“Шоҳимардон” форсча «мардлар шоҳи» деган маънони беради. Бу ном Ҳазрат Алининг (каррамаллоху важҳаху) мардлиги ва шижоати шарафига берилган.

Ўлкамизда Ҳазрат Али номи билан аталган жойлар ҳақида тарихий манба йўқ. Оғзаки ҳикоятларгина учрайди. Ғозғондаги мақбара соф мармардан тикланган. 1904–1908 йиллари Бухоро амири Саид Олимхоннинг онаси Мухаррамбону тубдан таъмирлаб, ёнига масжид ҳам қурдирган.

Аслида Ҳазрат Али (каррамаллоху важҳаху) милодий 661 йилнинг 19 январида вафот этган. Қабри Куфа яқинида бўлган, кейинчалик Нажафга кўчирилган.

АБДУРРАҲМОН ИБН АВФ

Абдурраҳмон ибн Авфнинг асли исми Абдуамр бўлиб, Пайғамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам) бу исми “Абдурраҳмон”га алмаштирганлар.

Самарқанд шаҳрида, Каттакўрғон туманида, Навоий вилояти Нурота туманидаги Катта Эж қишлоғида бу зотга нисбат берилган жойлар бор.

Аслида унинг қабри Мадинадаги «Жаннатул Бақий» қабристониди.

Абу Тохирхожанинг «Самария» китобида: «Абдурраҳмон ибн Авф деб шухрат қозонган шайх мазори Самарқандда, арк дарвозасига туташ жойда», ҳазрат шайх Нуриддин Басир ва ҳазрат Али Паздавий қабри яқинида экани қайд этилади. Айни ўринда муаллиф «Тарихи Мадина» китобида келтирилган «Абдурраҳмон ибн Авф мазори Мадинада» деган маълумотни ҳам эслатиб ўтади.

ТУПРОҚ КАБИ БЎЛ...

Абдуллаҳмон ибн Авф жаннат башорати берилган ўн саҳобанинг тўққизинчисидир. Абу Бакр Сиддикдан (розийаллоҳу анҳу) икки кун кейин Ислom динини қабул қилган.

Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) севимли ва содик саҳобийларидан бўлган. Тарих китобларида Абдуллаҳмон ибн Авфнинг (розийаллоҳу анҳу) машҳур олим экани, ҳазрат Умар (розийаллоҳу анҳу) унинг илмига кўп суянгани айтилади.

Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Абдуллаҳмон ибн Авф осмонда ҳам, ерда ҳам аминдир», деб марҳамат қилганлар.

БУРАЙДА ИБН ХАСИЙБ

Бурайда (розийаллоҳу анҳу) улуғ саҳобалардан бўлиб, Аслам ибн Ақсо қабиласининг шайхидир. Пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафога (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) яқин кишилардан эди. Устоз билан кўплаб муҳорабаларда бирга қатнашган.

Мадина ва Басрада яшагани маълум. Кейинчалик ҳадис таълими устози сифатида Марвга (Туркменистон) келган.

Тасаввуфшунос олим Садриддин Салим гувоҳлик беришича, Бухорода у зот номи билан боғлиқ қадамжо бор. Асл қабри Марвда.

Бурайда (розийаллоҳу анҳу) ҳақида Имом Бухорийнинг «Ал-жоми асаҳиҳ» тўпламида, Нажмиддин Насафийнинг «Ал-қанд фий зикри уламои Самарқанд», Ислom энциклопедияси ва Садриддин Салим Бухорийнинг «Икки юз етмиш етти пир» китобида мухтасар маълумот бор.

Суюндик МУСТАФОВ
тайёрлади.

Ақлли, фаросатли йигит комил устозга шогирд тушиб, анча вақт хизматида бўлди. Бир куни устоз уни ёнига чақириб:

– Масжидни тозала, ҳар тарафда кир-чанг тўпланибди, – деди.

Бу топшириқни олганидан кейин мусофир йигитни узоқ муддат ҳеч ким кўрмади. Йигитнинг бу иши гап-сўзларга сабаб бўлди. Кунларнинг бирида устознинг шогирдларидан бири ҳалиги мусофирни учратиб қолди ва унга:

– Эй дўстим, тўғри иш қилмадинг. Ҳаммамиз сенга яхши муомалада эдик. Ишдан қочиб, бизни ташлаб кетдинг. Одамлар меҳнат қилиб юксалади ва камолга эришади, – деди.

Шунда йигит ёниб сўзлай бошлади:

– Дўстим, буйруқни олган заҳоти тозалаш учун масжидга бордим. Кўрдим, ҳамма жой топ-тоза экан. Кир менинг кўнглимда экан. Шундан кейин кетдим. Киши энг олдин кўнгил масжидини тоза тутиши лозимлигин англадим.

Қиссадан ҳисса: имонли киши ўз қусурларини кўра олувчи, тавозели бўлади. Мевали навданинг боши эгилгани каби, ақлли, фаросатли киши ҳам мутавозе бўлади. Буюклик истасак, тавозени танлайлик.

Аллоҳ таоло одамни тупроқдан яратди. Камтарликда тупроқ каби бўлайлик. Модомики аслимиз тупроқ экан, олов каби ҳирсли, саркаш бўлмаслигимиз керак. Олов ўзини юксак тутгани учун ундан шайтон бино бўлди. Тупроқ тавозели бўлгани учун ундан ўн саккиз минг олам гултожи Одам (алайҳиссалом) яратилдилар.

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Бразилияда Ислом санъати кўрғазмаси

Бразилиянинг Сан Паули шаҳрида Ислом санъати кўрғазмаси ўтказилди. Ташкилотчилардан Аниа Родригез айтишича, кўрғазмада Жазоир, Миср, Эрон, Ироқ, Марокаш, Фаластин, Сурия ва Туркия санъат усталарининг ишлари намоёниш қилиняпти.

Юнонистонда янги масжид

Юнонистоннинг Саломники шаҳри ҳокими биринчи марта мусулмонлар учун масжид қурилиши ва қабристон учун ер берилишини эълон қилди, деб хабар беради hurriyetdailynews.com. “Ҳозир қурилиш ишлари бошлаб юборилди. Масжид битгач, Саломники мусулмонлари эмин-эркин ибодат қилишлари мумкин”, деди ҳоким.

Мақсад – имомлар савиясини ошириш

Финландия олий ўқув юртларида имомлар савиясини ошириш учун диний курслар ташкил этилади. Ислом жамияти имоми Анас Ҳажар фикрича, бу тадбир имомларни жамиятга яқинлаштиради.

Ҳозир мамлакатда элликка яқин имом фаолият кўрсатади.

Хелсинки унверситети диншунослик факултети декани Айла Лауха фикрича, ушбу курсларда диний илмлар билан бирга дунёвий илмлар ҳам ўқитилиши керак. Бу ҳартомонлама билимдон имомлар тайёрлашда муҳим омил бўлади.

Ҳозир бир қанча университетлар ўқув курсларини ташкил этиш истагида Финландиядаги исломий жамиятлар билан мулоқот олиб бормоқда.

Мадинаи мунавварада анжуман

Араб ёшлари дунёқарашини кенгайтириш мақсадида Мадина шаҳри Тойиба университетиде тўрт кунлик илмий-амалий анжуман ташкил қилинди. Университет ректори Мансур ибн Муҳаммад Нуза таъкидлашича, анжуманда турли мавзулардаги эллик тўққизта илмий изланиш кўриб чиқилди. Ислом динининг асл таълимотларини турли бузғунчи қарашлардан тозалаш мавзуйига ҳам алоҳида эътибор қаратилди.

Лангепас мусулмонларига совга

Ханти-Мансийск мухтор вилояти Лангепас шаҳрида янги масжид очилди. Унда уламо Тоҳир Саматов, мазкур мухтор вилоят губернатори Натали Комарова, “Лукойл” ташкилоти вакиллари, шаҳар ва қишлоқлар имомлари, намозхонлар иштирок этишди.

Лангепас “Лукойл” нефт қазиб оладиган учинчи йирик шаҳардир. Биринчи ва иккинчи

ўринда Когалиме ва Покачи шаҳарлари бўлиб, ташкилот уларда ҳам масжидлар курган.

Покистонда анжуман

Покистон пойтахти Исломобод шаҳрида “Пайғамбар йўли” номли илмий анжуман бўлиб ўтди. Анжуманни Покистон “Ислом овози” ташкилоти Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳаётини ўрганиш мақсадида ташкил этди.

Исломдаги қариндош-уруғчилик, биродарлик, раҳмдилликни ўрганиш ва кенг ёйиш масалаларига ҳам эътибор қаратилган тadbирда Сурия, Миср, Непал, Ҳиндистон, Ливан, Бангладеш, Буюк Британия, Саудия Арабистони ва Жанубий Африка Республикасидан олимлар ва дин арбоблари иштирок этди.

Озарбайжонда HD интернет телеканал

Яқин орада Озарбайжонда биринчи марта “Yurd.TV” интернет телеканали ишга тушади. Мутахассис Элнур Баймов айтишича, лойиҳа заковатли томошабинларга мўлжалланган. Телеканалда тезкор ахборот дастурлари, тахлилий кўрсатувлар, хужжатли филмлар, Озарбайжон ва МДҲ давлатлари тарихи ва маданиятига доир кўрсатувлар берилади.

Яқин орада Озарбайжонда биринчи марта “Yurd.TV” интернет телеканали ишга тушади. Мутахассис Элнур Баймов айтишича, лойиҳа заковатли томошабинларга мўлжалланган. Телеканалда тезкор ахборот дастурлари, тахлилий кўрсатувлар, хужжатли филмлар, Озарбайжон ва МДҲ давлатлари тарихи ва маданиятига доир кўрсатувлар берилади.

Молия соҳаси ислоҳ қилиниши керак

14 март куни Қозоғистон пойтахти Остона шаҳрида молия масалаларига бағишланган халқаро анжуман бўлиб ўтди. Анжуманда парламент депутатлари, элчилар, таниқли халқаро экспертлар, олимлар, давлат ва етакчи молия институтлари вакиллари қатнашди.

Сўзга чиққанлар Ислом Конференцияси Ташкилотининг аъзо мамлакатлар манфаатларини халқаро миқёсда ҳимоя қилиши, улар

ўртасида савдо ва савдо-иқтисодий алоқаларни яхши йўлга қўйиш масалаларига катта эътибор беришди.

Мусулмон олами ютуқлари кўрғазмаси

17 март куни Қатарда Ислом оламининг илм соҳасида эришган улкан ютуқлари кўрғазмаси иш бошлади. Кўрғазмага турли мамлакатларнинг қирқдан ортиқ музей

ва кўрғазмаларидан келтирилган ноёб осори атиқалар қўйилди. Улар Ислом олимларининг милодий VIII–XV асрлардаги кашфиётлари ҳақида атрофлича маълумот беради.

Франциянинг Қатардаги элчихонаси ва Париж араб дунёси институти ҳамкорликда ташкил этган ушбу кўрғазма 30 апрелга қадар давом этади.

Мумбайда академия очилади

Ҳиндистоннинг иқтисодий пойтахти Мумбай шаҳрида янги молия академияси очилади.

“Академияда динимиз кўрсатмаларига асосланган инвестиция ташкилотлари тузиш, уларни бошқариш назарияси ўқитилади. Ўқув даргоҳи тез орада иш бошлайди”, деди “Pragmatic Wealth Managment” молия ташкилоти ижрочи директори.

“Оврупада Ислом: кеча, бугун, эртага”

30 март куни Украина пойтахти Киев шаҳрида Ислом маданият марказида “Оврупада Ислом: кеча, бугун, эртага” мавзуида халқаро илмий анжуман ўтказилди. “Алраид” ва “Украина исломшунослик маркази” бирлашмалари ташкил этадиган ушбу йиғилишда асосий эътибор Оврупа мусулмон жамоатининг бугунги ҳолати, муаммо ва истиқболлари каби масалаларга қаратилади.

Тadbирда илм, таълим ва маданият соҳаси таниқли намояндалари, давлат, жамоат ташкилотлари вакиллари, хорижлик меҳмонлар иштирок этади.

Ўзингга эл дардин

мудом эп кўргин

ЎТИНЧИ

Ўтинчи арқонга боғлайди ўтин,
Кўтармоқчи бўлар, кучанар бекор.
Арқонини ечиб, яна олиб тин
Ўтин йиғар, дилга у итоаткор.

Ўтинини боғлаб, кўтаролмас боз,
Абас уринади, ўтирар ерга.
Эси жойида-ку, дам олиб бир оз,
Яна ўтин йиғиб ботади терга.

У ҳамон ғўддайиб тушмайди отдан,
Нега бундай қилар? Қоласан хайрон.
Узоқ кузатаман орқаваротдан,
Раҳминг келар, кўнглинг бўлади вайрон.

– Бу бизнинг ҳаётга шама, – дер шу чоғ
Бир такводор синчков ташларкан нигоҳ.
– Аллоҳдан кўркмасдан юриб соппа-соғ
Гуноҳлар устига қўшамиз гуноҳ.

ТЎРТЛИКЛАР

* * *

Дарахт унсиз йиғлар, комати чўккан,
Атрофга меҳрини тўккани-тўккан.
Кун тиғида лаби буришган япроқ
Ялтироқ рангларни сўрайди кўкдан.

* * *

Кўнглимдан ўтказиб мен кўнгил сўрай,
Кўнглим топиб, оппоқ фикрга ўрай.
Барча кўрган ҳар бир нарсага боқиб,
Ҳеч ким кўролмаган киррасин кўрай.

* * *

Мўмин, йўқдир сенинг заринг ё зўринг,
Ишқ гўзаллик бўлди, муҳаббат – ҳусн.
Ўзингга эл дардин мудом эп кўргин,
Бош осмонда, қўлинг кўксингда бўлсин.

ОНАМНИНГ ЎГИТИ

Отага ўқрайиб қараб бўлмайди,
Қўй, койисин, онанг унга бош эгсин.
Кўркмагин, бу билан онанг ўлмайди,
Сенинг учун бошим ёстикқа тегсин.

Ота айтганидан қолма эрта-кеч,
Болам, у аҳли дил, болам, овла дил...
Отага таъна тош отилмайди ҳеч,
Отанинг хатоси этилмас таҳлил.

Назарига тушгин, қутул фарз-қарздан,
Мен ожиза, уни Худо қўллайди.
Этагидан маҳкам ушлаган фарзанд
Кўрасан, кўп яхши одам бўлади.

ХОҲЛАСАНГ ҲАМ, ХОҲЛАМАСАНГ ҲАМ

Меҳнат қилиб одам ҳеч ўлмас,
Ўз ишидан гоҳ кўнгли тўлмас.
Барча иш сен айтгандай бўлмас,
Хоҳласанг ҳам, хоҳламасанг ҳам.

Соф туйғулар қалбинг этмас тарк,
Илк севгига бўласан эрмак...
Умид омон қолиши керак
Хоҳласанг ҳам, хоҳламасанг ҳам.

Меҳнатли дам завкли, серхузур,
Ҳар жабҳада ғолиб, кандинг ур.
Ўтар шошиб бўйсунмас умр,
Хоҳласанг ҳам, хоҳламасанг ҳам.

Дунёнг билан ғўдайма бекор,
Хокисор сакла номус, ор.
Дунё кўли етмас жойлар бор,
Хоҳласанг ҳам, хоҳламасанг ҳам.

Сирдарё

Ҳар қадамни ўйлаб бос

* * *

Ҳар қадамни ўйлаб боссанг бевақт ҳазон юз ўғирар,
Етти ўлчаб бир кессанг гар, афсус ҳар он юз ўғирар.

Ҳақ йўлидан чикмай десанг, тўғри сўзни айтувчи бўл,
Ёлғон сўзни десанг билки, барча инсон юз ўғирар.

Ғурур тўнин киймагил ҳеч, бошинг кўкка етмасин ҳеч,
Элинг ичра алиф бўлма, яхши-ёмон юз ўғирар.

Ҳар бир ишни пухта қилгин, барча сенга қилсин ҳавас,
Ношуд ишин тутсанг агар, борлиқ имкон юз ўғирар.

Кўнгли очиқ инсон бўлгин, лек қилма ҳеч феълингни тор,
Бўлсанг агар, хасис инсон, орзу-армон юз ўғирар.

* * *

Тиниқ кўнгил тоза виждон кам бўлди, кам бўлди,
Иғво ҳасад фиску фасод жам бўлди, жам бўлди.

Бир-бирин алдар ики кўз, раҳна солар юзига,
Жабру ситам яйраб кулди, ғам бўлди, ғам бўлди.

Нафс гули очилди ҳирс боғида сарсон иштиёқ,
Меҳру оқибат кўзлари нам бўлди, нам бўлди.

Аро йўлда қолди ихлос, тамаъ сурди отини,
Шўрли шафқат қолди ортда, дам бўлди, дам бўлди.

Бошин урар ҳар бир тошга фарёд ила ибo, ҳаё,
Иффату вафо кўз нури шам бўлди, шам бўлди.

Молу дунё ишқи ғолиб ўткинчи бу дунёда
Баҳодирнинг мағрур боши ҳам бўлди, ҳам бўлди.

* * *

Азим дарахт улғайиб ўсиб етди вояга,
Барча ундан бахраманд, ўзин урди сояга.
Бевақт чириб илдизи, азим дарахт қуриди,
Ташлаб энди дарахтни, ўрмалашди қояга.

* * *

Эл ичра юрсанг гар, ўзгани хор этма,
Эл меҳрин олсанг гар, сўзни виқор этма.
Юзингда табассум, андиша бўлсин жо,
Элингни десанг гар, феълинг тор этма.

Чуст

Милодий йигирма биринчи асрга келиб дунё ҳамжамияти сўзлигида “глобллашув”, “террор”, “тамаддунлар қарама-қаршилиги” каби атамалар пайдо бўлди, ёшлар онги ва қалбини эгаллаш учун кураш авжга чиқди. Дунё аҳлини қандайдир «фобия»лар билан кўрқитиш, Ислонни ва мусулмонларни ёмонотлиқ қилиш кучайди.

ЕЧИМ АҚИДА СОФЛИГИДА

Ислон дини зўравонлик ва зулми, ўзгалар жонига қасд қилишни асло оқламаслигини, доимо тинчлик, осойишталик, раҳм-шафқатни тарғиб этишини бу найранглар бошида турганлар ҳам жуда яхши билишади. Ғарб олимларидан бири ёзишича, айна пайтда жаҳон жамоатчилиги Ислонга нисбат бераётган инсон ҳуқуқлари поймол қилиниши, ўзга дин ва миллат вакилларига тоқатсизлик ва террорчилик аслида бу динга дахли йўқ тўдаларнинг, мутаассибларнинг ва кўпинча худобехабар муртадларнинг ишидир. Анъанавий ва чин мусулмонлар ҳеч қачон террорчиликка қўл уришмаган.

Мана шундай таҳликали, безовта замонда ўзимизни қандай тутишимиз, кимга ва нимага суянишимиз, кимга эргашишимиз керак?

Энг олдин ақидамиз тўғри ва мустаҳкам бўлсин. Улуғ бобомиз Сўфи Оллоёр:

«Ақида билмаган шайтона элдура,

Агар минг йил амал деб қилса, елдура,
деб бежиз таъкидламаган. Бир неча оят ё ҳадисни ёдлаб олиш билан ақида тўғри бўлмайди. Ақидаси бузуқ киши осон алданади, ёт тушунчалар уларнинг онглари-ни бир зумда забт этади. Унча жон койитмай хидоят йўлидан, ҳақ йўлдан адаштириб юборади.

Ёшлар дунё ҳаётидаги кучга тўлган йилларини хатолар гирдобига ғарқ қилиб юбормасликлари учун уларга Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Динингизни кимдан ўрганаётганингизга қаранг», деган кўрсатмаларини эслатиб қўйиш жоиз. Пайғамбаримиз Муҳаммад (алайҳиссалом): «Умматим яқинда етмиш уч фирқага ажралади. Етмиш иккитаси дўзахда ва биттаси жаннатдадир» дедилар. «Эй Расулуллоҳ, у биттаси ким?» деб сўрашди. «Аҳли суннат ва жамоат», дедилар» (*Имом Термизий ривояти*). Аҳли суннат ва жамоатга эргашганлар асло адашмайди.

Ҳазрати Абу Ҳанифадан «Кимлар аҳли суннатга мансуб?» деб сўрашганида, «Икки шайхни, икки куёвни тан олган ва маҳсисига масҳ торган аҳли суннатдандир», деган

эканлар. Икки шайх Ҳазрати Абу Бакр Сиддиқ ва Умар ибн Хаттоб, икки куёв эса Усмон ибн Аффон ва Али ибн Абу Толибдир.

Турли тафриқаларга бўлиниш ва ҳақ йўлдан адашиш сабаби суннатни тарк этиш, мазҳабсизлик ҳамда мутаассибликдир. Буюк алломаларнинг тўқсон тўққиз фоизи мазҳабга содик бўлган.

Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: «**Динларини бўлиб, фирқа-фирқа қилиб олган кимсалардан (бўлманг)! Ҳар бир хизб-фирқа фақат ўз олдларидаги нарса билан хурсандирлар**» (Рум, 32).

Суннийлик мусулмонлик тарихи мобайнида тўқсон фоиз умматни бирлаштира олди. Ғарб тадқиқотчилари фикрича, суннийлик мазҳаби вакиллари динга нисбатан деярли ўзгармаган ҳурматни ва ўзаро биродарликни сақлаб қола билди. Бошқалар учун мана шундай мушкул кечган узок давр ичида улкан диний урушлар ҳам, кўзғолонлар ва таъқиблар ҳам уларни бўлиб юбора олмаган.

Бугун ҳар хил хийланайрангларга учмай, қалбларга эгалик қилиш илинжида турли тузоқ-қопқон кўяётган муҳолифларнинг фитнасига илинмай деган киши ҳамиша аҳли суннат ва жамоат йўлини маҳкам тутиши керак.

Ахмад МУҲАММАД

АЙБ ШАЙТОНДАМИ?

Бир гал шайтон шикоят қилади: “Бу нимаси? Бу не адолатсизлик? Инсонлар қилғиликни қилиб, айбни менга тўнкашади. Менинг гуноҳим нима? Мен гуноҳкор эмасман. Ишонмасангиз, ўзингиз кўриб, хулоса чиқазинг...”

Бир кўчқор қозикқа боғлаб қўйилган эди. Шайтон келиб, қозикни нари-бери кимирлатиб: “Қилган ишим бор-йўғи шу”, дейди.

Кўчқор у ёқ-бу ёққа силтаниб, қозикни кўпоради. Хўжайин уйининг эшиги очик, дахлизда қадимий, гўзал тошойна турар эди. Кўчқор ойнада ўз аксини кўриб, бир шох уриб уни чил-чил қилади.

Уй бекаси зинадан шошилинич тушиб, ота-онасидан қолган ойна чил-чил синиб ётганини кўради ва алам ичида хизматкорларига: “Кўчқорни сўйинг! Ҳозирок!” деб буюради.

Кўчқор хонадон эгасининг арзандаси эди, кўзичоқ эканлигида сотиб олиб, ўз қўли билан боқиб, катта қилган. Хуллас, у кечқурун уйга келиб, севимли кўчқори сўйилганини кўради.

“Кўчқорни ким сўйди? – деб бакиради у. – Қайси аблаҳ бунга журъат этди?”

Хотини унга жавобан дейди: “Кўчқорни мен сўйдирдим. У ота-онамдан қолган ойнани чил-чил синдирди!”

Эр ғзаби қайнаб қичқирди: “Унда мен сен билан ажрашаман!”

Гап-сўз кўпайиб, бир оила бузилиб кетади.

Қиссадан ҳисса: қоккан қозикларингизга эҳтиёт бўлинг...

Жамол КАМОЛ
таржимаси

Йигирма биринчи асрда тараққиётнинг кўп эшиклари очилди. Шу билан бирга турли мафкуравий курашлар, ахборот бўҳронлари, ҳар хил ёвуз кучларнинг ҳаракати ҳам кучайди. Бугун халқаро террорчилик хавфини барта-раф этиш жаҳон ҳамжамиятининг диққат-эътиборидаги муҳим масаладир. Бу иллатга барҳам берилмас экан, тинчлик ва барқарорликка путур етаверади.

Динимизда зўравонлик, босим ўтказишнинг ҳар қандай кўриниши тақиқланади, халқлар ўртасида эзгулик, бағрикенглик ва тинчликни мустаҳкамлашга чақирилади. Бугун кўпоровчиларнинг Исломи динига мутлақо алоқаси йўқлигини кўпчилик яхши билади.

Аллоҳ таоло мўминларга тинчлик ва адолат ўрнатишни, яхшилик қилиш ва ёмонлик-

Абдуллоҳ (розийаллоҳу анҳу) Набийдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) шундай ҳадис ривоят қилади: “Ким бир аҳдлашган жонни ноҳақ ўлдирса, жаннатнинг ҳидини ҳам ҳидлай олмайди. Албатта, унинг ҳиди юз йиллик масофадан келиб турур”.

Анас ибн Моликдан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинган бошқа ҳадисда эса: “Ким бир қушни беҳуда ўлдирса, у қиёмат куни йиғлаб келади ва эй Раббим, бундан сўра, нима учун у мени бекордан-бекор ўлдирди, деб айтади”, дейилади.

Ушбу ҳадиси шарифда ҳатто қушни ҳам беҳуда ўлдириш мумкин эмаслиги баён қилинмоқда. Зеро, Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Мусулмон одамлар унинг қўли ва тилидан саломат бўлган кишидир”, деб марҳамат қилганлар.

ЯХШИЛИҚДАН ЙИРОҚ КИМСАЛАР

дан қайтариш ҳамда одамлар орасини ислоҳ этишни буюради. Зулм-зўравонликни, ер юзида бузғунчилик қилишни тақиқлайди.

Куръони каримда бундай марҳамат қилинади:

"Аллоҳ билан аҳд боғлаганларидан кейин уни бузадиган, Аллоҳ боғланишига буюрган нарсаларни узадиган ва Ер юзида бузғунчилик қилиб юрадиган кимсалар ҳам бор, улар учун (Аллоҳдан) лаънат бўлур ва улар учун нохуш диёр (жаҳанам) бордир" (Раъд. 25).

"...Бирор жонни ўлдирмаган ёки Ерда (бузғунчилик ва қароқчилик каби) фасод ишларни қилмаган инсонни ўлдирган одам худди ҳамма одамларни ўлдирган кабидир. Унга ҳаёт бахш этган (ўлимдан қутқариб қолган) одам эса барча одамларни тирилтирган кабидир" (Моида, 32).

Исломда ҳеч қачон зарари бор нарсага таклиф қилиш, шунингдек, фойдаси бор нарсадан қайтариш ҳам йўқ¹.

Кўпоровчилар эса шайтоннинг малайларидир.

Уларнинг ҳаракатларидан нафақат инсониятга, балки ҳайвонот, наботот оламларига ҳам кўплаб зарарлар етади. Кўпоровчилар Аллоҳ таоло кўрсатган ҳад-чегараларни бузади, динни ниқоб қилиб, зулм ва қон тўкилишига сабаб бўлади.

Уларнинг ваҳший ҳаракати сабабли, қанча-қанча гуноҳсиз одамлар ҳаётдан кўз юмади, болалар етимга айланади.

Ер юзида бузғунчилик қилиб юрадиган кишиларнинг қалблари ўлик, руҳлари эса касалдир. Уларнинг фикрича, одамларни гаровга олиш ва ўлдириш, банкларни талаш, портлатишлар гўё ташвиқотнинг бир усули эмиш. Кўпоровчиларнинг тафаккури инсоний туйғулар, раҳм-шафқат, меҳрибонлик, мураса, диний бағрикенгликка бегона. Уларни яхшиликдан йироқ, инсофсиз кимсаларгина қўллаб-қувватлайди.

Абдуллоҳ УЛУҒХҶЖАЕВ

Тошкент Исломи институтининг 4-босқич талабаси

¹ Ал-Вофий фи шарҳи «Арбаъийн ан-Нававий».

КЎКЛАМ КЎНГЛИМИЗДА ЯШАСИН

Ойлигимни олдим. Кўзлаб юргангни тизроқ харид қилмасам, бошқа нарсаларга сарфланиб кетади. Шу ўй билан иш вақти тугар-тугамас дўконга чопдим. Ишқилиб, ёпилиб қолмасин-да! Шошиб, югургудек бўлиб кетяпман, кўклам ҳавоси ёз жазирамасидек туюлади. Хаёлан ҳисоб-китоб қилиб борарканман, шундоққина йўл четига, майсалар устига ўтириб олган кампирга кўзим тушди. Эски-туски кийимларига, ёнига қўйиб олган халтасига қараб: “Тиланчи ё телба бўлса керак, ҳозир садақа сўрайди”, деб ўйладим ва чўнтагимдан пул олдим. Етай деб қолганимда онахон: “Қизим”, деб чақирди. Ўйим тўғри чиққанига ишониб, пул бериш учун ёнига бордим. Аммо онахон қўл чўзмади.

— Одамлар қанча-қанча пул сарфлаб, бозордан гилам олишади, кейин уни авайлашади, ҳеч ким оёқ босмаса дейишади, — дея секин гапирди у. Сўнгра жилмайганча майсаларни силади: — Худойимнинг яшил гиламларида бўлса, бемалол ўтирасан, ҳеч ким тур демайди. Қара, қандай чиройли, қандай майин...

Онахон ҳақидаги ўйларимдан хижолат чекдим. “Тўғри, тўғри”, деганча яна йўлимга шошилдим. Хайрият, улгурдим, куним баракали бўлди. Ниҳоят, қачондан бери олишни кўнглимга тугиб юрган нарсам уйимда. Аммо... негачир бу ишим бирдан маъносиздек туюла бошлади. Ойлик маошим тезроқ қўлимга тегишини кутиб, бетоқат бўлганим, дўконга шошганим, ҳамма нарсадан кўра кўпроқ шу буюм ҳақида ўйлаганим...

Кўз ўнгимда жилмайиб, майсаларни силаган онахоннинг юзлари, миямда гаплари айланарди. Ўзимдан уялиб кетдим. Тўғри,

бундан олдинроқ ҳам хижолат чекдим, аммо аёлни тиланчи ё телба деб ўйлаганим учун... Онахоннинг сўзларини мулоҳаза қилишга эса ўша пайтда на вақтим бор эди, на тоқатим. Ахир, дунё молига эришиш ҳирси банд қилган кўнгилга тафаккур сиғармиди?.. Юрагим сиқилди, ойнани очиб юбордим. Майин шабада димоғимга нафисдан-нафис ифор олиб келди — ўрик гулининг иси... Ажаб, бутун борлиқни тутган бу ифор кундузи ҳам бормиди?..

Дўкондан чиқиб, нима деб суюндим, куним баракали бўлди, дедимми? Наҳот куннинг баракаси эртаю кеч, ишда, уйда, ҳатто ибодат пайти ҳам хаёлингни банд қилган оддий буюмга эришиш билан белгиланса?.. Йўлимда учраган онахоннинг гапларида бундай юришлар алданиш эканига ишора бор эмасми?! Агар шундай бўлса, олдимда яна бир савол кўндаланг: телба ўзи

ким? Яшил майсаларни — Худойимнинг гиламларини силаганча, одамларнинг ишига ҳайрон бўлиб ўтирган аёлми ёки бандалик вазифаларини унутиб, дунё матоҳлари ортидан югуриб, борлиқдаги баҳор, тириклик шавқини ҳис қилишдан узоқлашиб кетган менми?..

Юзларимга ёмғир томчилари урилди — майиндан-майин. Яратганнинг раҳмати... Улар билан Худойимнинг яшил гиламлари яна ҳам беғубор, яна ҳам гўзал товланади...

Аллоҳ, баҳор кўнгиларимизда яшашини насиб қил. Дунёга алданишдан асра. Барчамизни сон-саноксиз неъматларинг, уларни бизга бўйсундириб қўйганинг ҳақида тафаккур қилиш бахтига етказ.

Зумрад ФОЗИЛЖОН қизи

ҚУРЪОН ИЛМИ УСТОЗИ

Қуръони карим қироати ҳақида сўз кетганида, Қуръон илмини ишлаб чиққан етук олимлар ёдга келади. Улар орасида машхурларидан бири қорилар саййиди, шайх, имом Абу Муҳаммад ибн Фаррух Шотибийдир. У хижрий 538, милодий 1143 йили Андалусиянинг Шотиба шаҳрида туғилди¹.

Имом Шотибий Қуръони карим қироати ва тажвиди, қуръоний илмлар соҳасида шуҳрат топган олимдир. Шунингдек, у Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳадисларининг ҳам билимдони саналади. Агар унинг олдида Имом Бухорий ва Имом Муслим “Саҳих” тўпламлари ёки Имом Моликнинг “Мува-то” асаридан ҳадис ўқилса, китобга қарамай, ўқилгандаги хатоларни ёддан айтар ва йўл-йўлакай котиблар йўл қўйган жузъий камчиликларини ҳам тўғрилаб қўярди. Имом Шотибий араб тили грамматикаси бўйича ҳам таниқли уламолардан эди.

Шотибий жуда заковатли бўлган, диний илмлардан ташқари шеърят соҳасида ҳам яхшигина иқтидори бор эди. Ибодатларни кичик кўнгил ва тавозеъ билан адо қилар, қалби доимо Аллоҳнинг зикри билан уйғоқ эди. Манбаларда унинг кўзлари ожизлигига қарамай, қалб кўзлари очик, зоҳид ва кароматли валий бўлгани зикр этилади².

Мажлисларда Шотибий илм ва динга манфаати бўлмаган беҳуда сўзлардан тийиларди. Қуръон қироатига киришмоқчи бўлса, суннатга мувофиқ ҳолда таҳоратли бўлар, покиза кийимларини кияр эди.

Абу Амр ибн Салоҳ “Табақот аш-Шофиъия” асарида ёзишича, Абу Муҳаммад Шотибий ўз ватанида, Абдуллоҳ Абул Ос Нафарий ҳузурида Қуръони каримни тўла ёд олди ва ундан етти қироатни ўрганди. Қадимий Андалусиянинг Валенсия шаҳрига кўчиб ўтгач, иккинчи устози Абулҳасан ибн Хузайлдан қироат илмига оид “Тайсир” китоби бўйича таълим олди. Яна Шотибийнинг Абул Ҳасан ибн Наъма, Абу Абдуллоҳ ибн Саода, Абу Муҳаммад ибн

Омир, Абу Абдуллоҳ ибн Абдурраҳим, Алим ибн Абдулазиз каби даврининг етук қироат устозларидан ҳам таълим олгани айтилади. Ҳаж қилиш учун Маккага борганида эса, Абу Тохир Силфийдан ҳам илм ўрганди³. Кейин Шотибий Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ибн Ҳамидга шогирд бўлиб, машхур тилшунос Сибавайҳнинг “Комил” ва Ибн Қутайбанинг “Адаб ул-котиб” китобини ўқиган. Шундан кейин Искандарияда Абу Тохир Салафий ва бошқалар суҳбатида бўлди. Бундан ташқари, Шотибийнинг яна ўндан ортиқ устози бўлгани маълум⁴.

Возий ал-Фозил Шотибийни Мисрдаги мадрасада талабаларга Қуръон, ҳадис, наҳв ва сарфдан дарс беришга таклиф қилади ва унга барча қулай шароитларни яратиб беради. У умри охиригача ана шу «Фозилия» мадрасасида талабаларга қироатдан дарс берди. У ватанига қайтиб келмади, чунки у ернинг олимлари номи оламга машхур Шотибийга ҳасад қилиб, у ҳақда турли фитналар уюштиришлари хавотири бор эди. Олим фақирликда кун кечирганига қарамай, қаноатни қўлдан бермади⁵.

Шотибийни дунёга унинг илмий мероси танитди. У асарларини араб тилида, асосан, назмда битди. Уларнинг ўқилиши ва ёд олиниши осон бўлгани боис, асрлар давомида мадрасаларда асосий дарслик бўлиб хизмат қилди. Жумладан, бир неча

аср Бухоро мадрасаларида унинг «Хирз ал-амоний ва важҳ ат-тахоний» асари ўқитиб келинган. Асар 1173 байтдан иборат манзума бўлиб, радифи «лом» ҳарфи билан тугайди. Ривоят қилинишича, олим мазкур асарини ёзиб бўлганидан сўнг Каъбани ўн икки минг марта тавоф этган ва ҳар айланишда: “Ё Аллоҳ, асаримни халққа фойдали эт!” дея дуо қилган экан. Манбаларда унинг Пайғамбаримизни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) тушида кўргани ҳам нақл қилинади. У Расулulloҳга мазкур китобини кўрсатибди. У зот китобни қўлларига олиб, «Яхши китоб бўлибди, ким уни ўқиса, жаннатга кирсин», деб дуо қилибдилар⁶. Бундан ташқари, Шотибийнинг қироат илмига бағишланган ўнга яқин асари мавжуд ва улар ҳозиргача қайта-қайта нашр қилинмоқда.

Ибн Ҳалликон бундай дейди: “Шотибий беҳуда, бефойда ва ортиқча гапирмасди, фақат зарурат юзасидан сўралган нарсага жавоб берарди. У киши бемор бўлиб қолса, касаллиги ҳақида ҳеч кимга шикоят қилмас ва сездирмасди. Агарда у кишининг соғлигидан сўралса, у: «Аллоҳга шукр, соғлигим яхши», деб кўярди.

Шотибий 590 ҳижрий йилнинг 28-жумадул охир ойида (1194 йил 20 июн) Мисрда вафот қилди⁷. Шотибийнинг қабри Қоҳиранинг Вафора кишлоғида, унинг мақбараси машҳур зиёратгоҳга айланган. Таниқли қироат олими Жазарий у ҳақда бундай дейди: “Мен Шотибийнинг қабрини бир неча марта ўз шогирдларим билан зиёрат қилдим. У киши қабри олдида туриб, шогирдларим билан қилган дуойим ижобат бўлди»⁸.

Ахмадхон РАШИДОВ,

Тошкент Ислоҳ институтини талабаси

¹Шамсиддин Муҳаммад Заҳабий. “Сияр Аълом ан-Нубало”. Байрут. «Дорул-фикр», 1997. 5-жуз, 423-бет.

²Тошкўприлизода Аҳмад. “Мавзӯот ал-улум». Истанбул, 1894 йил. 485-бет.

³“Сияр Аълом ан-Нубало”. 5-жуз. 424-бет.

⁴Абу Аббос Ҳалликон. “Вафайот ал-Аъён». 3-жуз. Байрут. «Дар ал-фикр», 1998. 498-бет.

⁵“Сияр Аълом ан-Нубало”. 5-жуз. 424-бет.

⁶Алиул Қорий. «Ал-Минаҳ ал-фикрия шарҳи матн ал-Жазария». Миср, ал-Азҳар, 1308. 75-бет.

⁷“Вафайот ал-Аъён». 3-жуз, 499-бет.

⁸“Мавзӯот ал-Улум». 496-бет.

ҚОВОҚ ЁҒИ ХОСИЯТЛАРИ

Табобатда ошқовоқ “митти дорихона” дейилса, уруғи шу дорихонанинг юраги ҳисобланади. Унда инсон организми учун зарур деярли барча моддалар мавжуд. Айниқса, бошқа мева ва сабзавотларда кам учрайдиган руҳ моддаси ошқовоқ уруғи таркибида кўп. Бу модда танада етишмаса, янги хужайралар, жумладан, қувват хужайралари шаклланмайди, шикастланганлари қайта тикланмайди, одам тез қарийди. Айниқса болалар ва ўсмирларда ақлий ва жисмоний ривожланиш сустлашади, бепуштлик юз бериши мумкин. Мутахассислар фикрича, танасида руҳ миқдори етарли кишилар ичкиликка берилишдан анча ҳимояланган бўларкан.

Қовоқ уруғи ёш болалар ичакларида урчидиган тасмасимон ва думалоқ гижжалар, аскарарида ва остритсаларга қарши энг фойдали восита ҳисобланади. Олдинлари уруғ чақилиб, шундоқ ейилган. Кейинчалик уруғ кукун, қайнатма ва ёғ ҳолида ҳам истеъмол қилинадиган бўлди.

Тозаланган ва қуритилган, лекин қовурилмаган 150–300 грам қовоқ уруғининг мағзи ҳовончада туйилади. Бунда мағизни қоплаб турган кулранг-кўкимтир парда сакланиши керак. Чунки гижжаларни йўқотувчи кукурбитин ва танага қувват бўлувчи руҳ асосан шу парда таркибида бўлади. Сув кўшиб, бўтқа қилинади. Унга озроқ асал ёки қиём ҳам қўшиш мумкин. Эрталаб оч қоринга бир чойқошиқдан ичилади. Уч соат ўтгач, ич сурувчи дори берилади. Кейин ҳукна қилинади.

Уруғдан қайнатма тайёрлашда 120–150 грам мағзи янчиблиб, устига икки баробар микдорда сув куйилади. Қайнар ҳолатга етказмасдан, икки соат тутиб турилади. Тўппаси сиқиб олинган сувли малҳам бир чойқошиқдан ичилади.

Қовоқ ёғи юкумли касалликларга чидамлиликини оширади, ўпка ва нафас йўли яллиғланишининг олдини олади, ички аъзоларни тозалайди, буйрак, кувук ва жигар ишини яхшилайдди. Сарик, жигар қуруши, ошқозон-ичак, тери касалликлари ва чиллаяра (экзема) ни даволашда ишлатилади. Тери қуришининг олдини олади, кўз касалликлари, масалан, узоқни кўра олмаслик нуқсониди тавсия этилади. Эркакларда учрайдиган простатитни ва простата бези аденомасини даволашда муҳим восита ҳисобланади.

Касалликларни даволашда қовоқ ёғини овқатланишдан ярим соат олдин ёки икки соат кейин бир чойқошиқдан уч маҳал ичиш керак. Ўттиз-қирк беш кун ичилгач, икки ой танаффус қилинади. Сўнг шу йўсинда яна қайта ичиш тавсия этилади.

Қовоқнинг қуритилган ва янчиб майдаланган банди қайнатмаси икки чойқошиқдан кунига уч мартадан ичилса, сийдик ҳайдаб, бадан шисини кеткизади.

Қовоқ гули қайнатмаси эса қанд касалида бўғимларда ҳосил бўладиган ҳамда асаб билан боғлиқ (трофик) яраларни битирувчи хусусиятга эга. Бунда қайнатма лагта ёки пахтага шимдирилиб, яра устига қўйилади. Сояда қуритилган гул кукуни жароҳатга сепилса, фойда қилади. Малҳамни тез тайёрлаш мақсадида қовоқ гулини сўлтиб, духовкада қуритиб олиш ҳам мумкин.

Шариф ХОЛМУРОД
тайёрлади.

“ҲАЗРАТИ ИМОМ” ЖОМЕ МАСЖИДИ

(Шаҳрисабз)

Шаҳрисабздан жуда кўп олимлар етишиб чиққан. Шаҳар бир вақтлар “Қуббатул илми вал адаб” яъни “Илм ва одобнинг чўққисига эришган макон”, деб аталган. Бу ердаги машҳур ёдгорликлардан бири “Доруссаодат” мажмуасидир. Мажмуада Амир Темур ерости даҳмаси, Жаҳонгир макбараси, XIX асрда Бухоро хони Музаффархон қурдирган “Ҳазрати Имом” жоме масжиди бор.

Масжидга номи берилган Ҳазрати Имом биз билган Қафқол Шоший ҳазратлари эмас.

Ҳазрати Имомнинг асл исмлари Муҳаммад Ҳасан ибн Воҳид Абу Абдуллоҳ Шайбонийдир. У киши Имоми Аъзамнинг иккинчи шогирдлари бўлиб, динимиз ривожини учун катта хизмат қилган мужтаҳид олимлардан эди. У зот Куфада туғилиб, Эроннинг Рай шаҳрида вафот этган.

Ривоятларга кўра, Амир Темур 1384 йилда Эронга юриш қилиб, Рай шаҳрини эгаллайди. Ўша йили Имомнинг қабрини Шаҳрисабзга “Доруссаодат” мажмуасига кўчиришни буюради.

Масжид ҳовлисида милодий 1370 йили экилган учта чинор бор.

Мустақиллик йилларида юртимиздаги бошқа ёдгорликлар қатори бу масжидда жомеъ масжидида ҳам катта ободончилик ишлари бажарилди. 2002 йили Шаҳрисабз шаҳрининг 2700 йиллиги кенг нишонланди. Шу муносабат билан муҳтарам Юртбошимиз мажмуага ташриф буюрдилар ва кекса чинорларни кўриб: “Муқаддас жойлардагина аждодлар эккан дарахтлар ўсади ва муқаддас куч уларни асрлар оша асрайди”, дедилар. Президентимизнинг ушбу сўзлари чинор тагида тошга ўйиб ёзиб қўйилган.

Ҳозир “Ҳазрати Имом” Шаҳрисабз туманининг марказий масжиди ҳисобланади. Айни баҳор кунлари мажмуа янада гўзаллашди. Яқинда бу ерга олтмиш бешта манзарали дарахт ва уч юзта атиргул кўчатлари экилди.

Фазлиддин МУХТОРОВ,
Шаҳрисабз тумани бош имом-хатиби